

VALSTYBĖS SKOLA

2009

TURINYS

ĮVADAS

I. LIETUVOS EKONOMIKOS APŽVALGA

Makroekonominė apžvalga

Kredito reitingai

II. VYRIAUSYBĖS SKOLINIMOSI STRATEGIJA

III. VYRIAUSYBĖS SKOLINIMASIS

Vyriausybės skolinimosi poreikis ir padėtis finansų rinkose

Skolinimasis finansų rinkose

Skolinimasis vidaus finansų rinkoje

Skolinimasis užsienio finansų rinkose

Vyriausybės skolinimasis iš tarptautinių finansų institucijų

Valstybės garantijos ir suteiktos paskolos

IV. SKOLOS LYGIS, STRUKTŪRA, DINAMIKA

Valstybės skola

Centrinės valdžios skola

Centrinės valdžios vidaus skola

Centrinės valdžios užsienio skola

Skolos valdymo išlaidos

V. SKOLOS LIMITAI IR RIZIKOS VALDYMAS

Limitai

Valiutų kursų kitimo rizika

Palūkanų normų kitimo ir perfinansavimo rizika

Rinkos rizikos valdymo modeliai

Savokos

VALSTYBĖS SKOLOS TEISINĖ BAZĖ

I. LIETUVOS EKONOMIKOS APŽVALGA

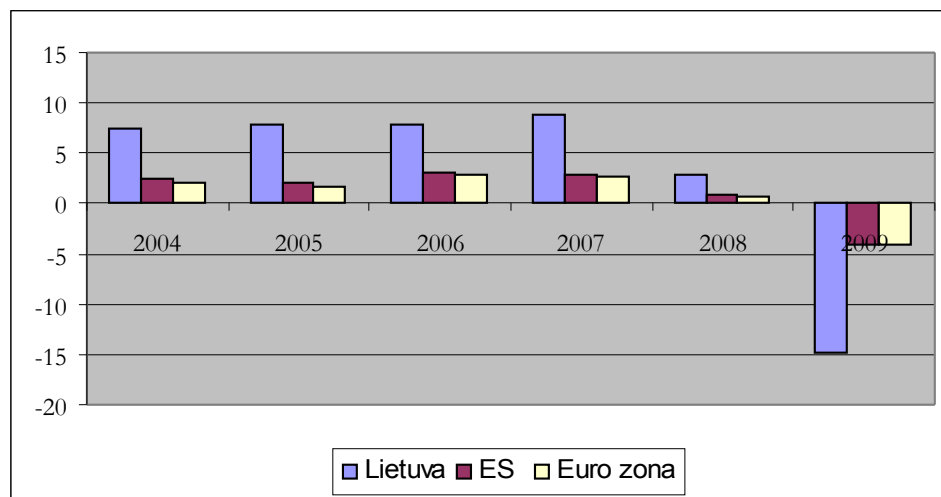
I turini

Makroekonomikos apžvalga

2007 metų liepos pabaigoje JAV prasidėjusi finansų sumaištis tapo visuotinė 2008 metų rugsėji ir sukėlė Lietuvos prekybos partnerių ES ir kitose rinkose nuosmukį, sumažėjo lietuviškų prekių ir paslaugų paklausa užsienyje. Didelis padėties neapibrėžtumas ir išorinės paklausos smukimas paspartino BVP nuosmukį 2009 metais. Vis dėlto 2009 metų III–IV ketvirčiais užfiksuotas ketvirčio BVP augimas lyginant su ankstesniu ketvirčiu (pašalinus sezono ir darbo dienų įtaką), taigi, techniškai šalis įveikė nuosmukį.

Statistikos departamentas praneša, kad bendrasis vidaus produktas (BVP) 2009 m. siekė 92016,1 mln. litų to meto kainomis ir, palyginti su 2008 m., sumažėjo 14,8 proc. Didžiausias pridėtinės vertės nuosmukis buvo pastebėtas antrą praėjusių metų ketvirtį.

1 diagrama. BVP augimas Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. proc.

Šaltinis: Eurostatas

2009 metais nežymus bendrosios pridėtinės vertės augimas fiksuotas tik žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje (3,1 proc.). Daugiausia bendroji pridėtinė vertė krito statybos (43,3 proc.), prekybos, transporto ir ryšių paslaugų (16,8 proc.), pramonės ir energetikos (13,9 proc.) sektoriuje. Lėčiau pridėtinė vertė mažėjo valdymo ir gynybos, švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklos grupėje (2,8 proc.).

Smunkant ekonomikai buvo pastebimos pajamų mažėjimo tendencijos, tai atitinkamai paveikė vartojimo išlaidų ir importo tendencijas. Realiosios namų ūkių vartojimo išlaidos 2009 metais sumažėjo 16,8 proc., o prekių ir paslaugų eksportas smuko lėčiau (14,3 proc.) negu importas (29,4 proc.). Tai, kad namų ūkių vartojimo išlaidos mažėjo, įtakojo sumažėjęs darbo užmokestis (per metus realusis darbo užmokestis šalies ūkyje sumažėjo 8,4 proc.) ir išaugęs nedarbo lygis – iki 13,7 proc. (palyginimui 2008 metais – 5,8 proc.). Valdžios sektoriaus realiosios vartojimo išlaidos, Lietuvos Respublikos Vyriausybei vykdant biudžeto konsolidavimo politiką, 2009 metais taip pat mažėjo (1,2 proc.).

Valdžios sektoriaus skola padidėjo nuo 15,6 proc. BVP 2008 metais iki 29,5 proc. BVP 2009 metais ir išliko reikšmingai mažesnė negu nustatytas Maastrichto kriterijus (60 proc. BVP). Praėjusiais metais valdžios sektoriaus deficitas pagal *pernelyg didelio deficito procedūras (PDP)* metodologiją dėl ekonomikos nuosmukio sumažėjus mokesčinėms pajamoms sudarė 8,9 procento BVP. 2009 metų pavasarį Europos Komisija pasiūlė ES Tarybai vieneriais metais, iki 2012 metų, pratęsti terminą, iki kurio Lietuva turėtų ištaisyti pernelyg didelio biudžeto deficito padėtį. Vadovaujantis nauja 2010 m. vasario 16 d. ES Tarybos rekomendacija ištaisyti pernelyg didelio valdžios sektoriaus deficito padėtį, vidutinė metinė Lietuvos fiskalinės politikos pastangų vertė 2010–2012 metais turėtų sudaryti 2,25 proc. BVP. Palyginimui – 2009 metais įgyvendintos ir parengtos 2010 metų konsolidavimo priemonės sudaro apie 12 proc. BVP.

Dėl Lietuvos ekonomikos atvirumo ir mažumo spartus vidaus paklausos augimas pastaraisiais metais lėmė importo ir einamosios sąskaitos deficito didėjimą, tačiau 2009 metais, išankstiniais duomenimis, einamosios sąskaitos balansas buvo perteklinis ir sudarė 3,8 proc. Tai rodo, kad anksčiau buvęs ekonomikos nesubalansuotumas išnyko.

2009 m. gruodį metinė infliacija (2009 metų gruodį, palyginti su 2008 metų gruodžiu) sudarė 1,2 proc. ir buvo 7,3 procentinio punkto mažesnė nei 2008 metais. Metinės infliacijos lygi daugiausia lėmė per 2009 metus 4,4 proc. atpigę maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai, 5,6 proc. – būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro grupės prekės ir paslaugos bei 9,5 proc. pabrangę transporto grupės paslaugos.

Lietuvos užsienio prekybos deficitas 2009 metais sudarė 4,4 mlrd. litų ir buvo 74,8 proc. mažesnis nei 2008 metais. Praeitais metais eksportuota prekių už 40,7 mlrd. litų, importuota – už 45,1 mlrd. litų, užsienio eksportas ir importas sumažėjo atitinkamai 26,6 ir 38,2 proc.; be mineralinių produktų, eksportas sumažėjo 23,3 proc., importas – 38 proc.; lietuviškos kilmės prekių eksportas sumažėjo 27,2 proc., be mineralinių produktų – 21,9 proc.

2009 metais svarbiausios Lietuvos eksporto partnerės buvo Rusija (13,2 proc.), Latvija (10 proc.), Vokietija (9,7 proc.), Lenkija (7,2 proc.). Svarbiausios importo partnerės – Rusija (30,1 proc.), Vokietija (11,2 proc.), Lenkija (10 proc.), Latvija (6,4 proc.).

1 lentelė. Makroekonominiai rodikliai

Rodikliai	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Realaus BVP augimas, proc.	7,4	7,8	7,8	9,8	2,8	-14,8
Infliacija (vidutinė metinė), proc.	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2
Infliacija (metinė), proc.	2,9	3,0	4,5	8,2	8,5	1,3
Einamosios sąskaitos balansas, proc. BVP	-7,7	-7,1	-10,6	-14,5	-11,9	3,8
Nedarbo lygis, proc. (darbo jėgos tyrimo duomenimis)	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7
Prekių eksporto augimas muitinės deklaracijų duomenimis, proc.	21,4	26,9	18,7	11,1	28,5	-26,6
Prekių importo augimas muitinės deklaracijų duomenimis, proc.	16,8	25,5	23,5	15,4	18,7	-38,2

Šaltinis: Statistikos departamentas, Lietuvos bankas

Kredito reitingai

[I turini](#)

Kredito reitingas yra svarbus rodiklis vertinant riziką, susijusią su emitento (skolininko) finansiniu pajėgumu vykdyti skolinius įsipareigojimus. Investuotojams (kreditoriams) reitingas yra indikatorius, parodantis skolininko patikimumo lygį. Tuo tarpu emitentas, kuo jam nustatomi aukštesni kredito reitingai, tuo pigiau, t. y. už mažesnes palūkanas (mažesnę rizikos priedą), jis gali pasiskolinti.

Per 2009 metus visos trys tarptautinės kredito reitingų agentūros sumažino Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta reitingus. „Standard&Poor’s” ir “Fitch Ratings” sumažino reitingus nuo „BBB+“ iki „BBB”, o „Moody’s“ – nuo „A2“ iki „Baal“. Visos agentūros paliko galioti neigiamas reitingo perspektyvas. Paminėtinos svarbiausios reitingų agentūrų sprendimus įtakojusios priežastys – blogėjančios Lietuvos ekonomikos perspektyvos ir, atitinkamai, prastėjantys šalies fiskaliniai rodikliai, taip pat finansavimo galimybių priklausomybė nuo finansų rinkos. Nors reitingai ir sumažinti, Lietuva išsilaikė investicinio lygio šalių grupėje. 2009 metų rugpjūtį reitingų agentūra „Standard&Poor’s” taip pat buvo paskelbusi apie papildomą Lietuvos ilgalaikių skolinimosi reitingų peržiūrėjimą dėl galimų neigiamų reitingų pokyčių implikacijų, tačiau tvirti Vyriausybės įsipareigojimai drausmingai valdyti viešuosius finansus sąlygojo tai, kad Lietuvos kredito reitingai nebuvo sumažinti antrą kartą. Lietuvai patiriant ekonomikos recesiją, 2009 metais buvo pastebimai jaučiamas didesnis kredito reitingų agentūrų dėmesys. Iš dalies didesni agentūrų domėjimasi parodo ir tai, kad agentūrų atstovų vizitai į Lietuvą arba konferenciniai pokalbiai, kurių metų agentūrų atstovai pageidauja gauti naujausius Lietuvos ekonomikos duomenis, tapo dažnesni lyginant su ankstesniais laikotarpiais.

II. VYRIAUSYBĖS SKOLINIMOSI STRATEGIJA

[I turini](#)

2009 metų rugsėjį buvo atnaujinta Vyriausybės skolinimosi ir skolos valdymo strategija, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seimo priimtą Finansinio tvarumo, Valstybės specialiuju garantijų dėl eksporto kreditų draudimo, Mokslo ir studijų įstatymų nuostatas, buvo nustatytas naujas valstybės garantuotos skolos limitas – iki 7 proc. BVP, taip pat numatyti konkretūs veiksmai ir terminai, susiję su teisinės aplinkos lėšoms kaupti parengimu, siekiant sumažinti riziką dėl didelės apimties ateities skolų grąžinimo (euroobligacijų išpirkimo). Svarbiausias Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimosi ir valstybės vardu priimtų skolinių įsipareigojimų valdymo politikos vidutinės trukmės tikslas – užtikrinti Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytą valstybės išlaidų ir priimtų skolinių įsipareigojimų finansavimą skolintomis lėšomis kuo mažesnėmis sąnaudomis ir priimtina rizika vidutinės trukmės laikotarpiu laikantis reikalavimų, keliamų Europos Sąjungos valstybėms narėms, siekiančioms įsivesti eurą.

Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo uždaviniai:

- 1) siekti priimtinos palūkanų normų kitimo, perfinansavimo ir valiutų kursų pokyčių rizikos vidutinės trukmės laikotarpiu atsižvelgiant į tarptautinę praktiką ir numatomą Vyriausybės skolinimosi poreikį artimiausiu laikotarpiu bei faktines rizikos rodiklių reikšmes;
- 2) siekti Vyriausybės vertybinių popierių (toliau – VVP) likvidumo;
- 3) laikytis priimtinos rizikos, susijusios su neapibrėžtais valstybės skoliniais įsipareigojimais;
- 4) efektyviau valdyti valstybės piniginius išteklius;
- 5) parengti priemones kaupti piniginius išteklius didelės apimties skoloms grąžinti.

2009 metais Vyriausybė, vadovaudamasi skolinimosi ir skolos valdymo strategija, didžiąją skolinimosi poreikio dalį finansavo išleisdama vertybinius popierius vidaus ir užsienio rinkose. Valstybės piniginių išteklių srautams subalansuoti naudojo trumpalaikio skolinimosi priemones. 2009 metais Vyriausybė išleido dvi didelės apimties VVP emisijas užsienio kapitalo rinkose: 500 mln. eurų – birželį ir 1,5 mlrd. JAV dolerių – spalį. Valiutų kursų pokyčių rizika, atsiradusi dėl pastarosios VVP emisijos, buvo eliminuota išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, kaip tai numato Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategija.

III. VYRIAUSYBĖS SKOLINIMASIS

[I turini](#)

Vyriausybės skolinimosi poreikis ir padėtis finansų rinkose

2009 metais Vyriausybės skolinimasis siekė 13,8 mlrd. litų (buvo 10,7 mlrd. litų didesnis nei 2008 metais), tuo tarpu buvo gražinta skolų už 4,3 mlrd. litų. Skolinimosi poreikį didino dėl ženklaus ekonomikos nuosmukio išaugęs valdžios sektoriaus deficitas sumažėjus biudžeto pajamoms. Be to, mažėjant atlyginimams ir išaugus nedarbui, pablogėjo Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto padėtis – Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 m. vien Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos pinigų srautams subalansuoti skolinosi 2,9 mlrd. litų.

2008 metais prasidėję neramumai finansų rinkose tęsėsi ir 2009 metais. 2009 metų pradžioje, nepaisant vyriausybių paskelbtų finansų įstaigų gelbėjimo paketų, kapitalo rinkose buvo stebimas didelis kintamumas. Investuotojai stengėsi sumažinti jų valdomų portfelių riziką, todėl labiau pageidavo pirkti trumpalaikius ir mažesnės rizikos (tvaresnės ekonomikos emitentų, pvz., Vokietijos, Prancūzijos) vyriausybių vertybinius popierius.

Didelis net ir euro zonos šalių vyriausybių skolinimosi poreikis kėlė abejones, ar vyriausybės sugebės užsitikrinti finansavimą nesukeldamos VVP pelningumą, todėl buvo peržiūrimas vertybinių popierių platinimo strategijos lankstumas, t.y. buvo naudojami įvairūs, ne visada standartiniai platinimo būdai, organizuojami dažni ir investuotojų poreikiams pritaikyti vertybinių popierių aukcionai. Dėl investuotojų išrankumo investicijoms padidėjo VVP rizikos priedai.

2009 metų antrą ketvirtį situacija rinkose pagerėjo – sumažėjo rinkų kintamumas, investuotojai sutiko prisiimti didesnę riziką, todėl sumažėjo rizikos priedai tarp Vokietijos ir kitų vyriausybių vertybinių popierių pelningumą, o tai lėmė ir rizikos priedų skirtumo tarp vyriausybių ir įmonių vertybinių popierių sumažėjimą.

Didesnis nei tikėtasi pasaulio ekonomikos vystymosi sulėtėjimas paskatino vyriausybes pristatyti ekonomikos skatinimo planus 2009 metų pirmoje pusėje, ir atitinkamai padidinti vyriausybių skolinimosi poreikį. Antroje metų pusėje esant mažesniai rinkos kintamumui, paklausa vertybiniams popieriams tolygiau pasiskirstė pagal skirtingas trukmes, todėl vyriausybės grįžo prie tradicinių skolinimosi būdų ir etaloninių vertybinių popierių trukmių.

Pagerėjusi situacija pirminėje rinkoje neatsispindėjo antrinėje rinkoje tokiu pačiu mastu. Antrinės rinkos likvidumas visus metus išliko mažesnis negu prieš prasidedant neramumams finansų rinkose.

Skolinimasis finansų rinkose

Nežiūrint sudėtingos situacijos finansų rinkose, 2009 metais, kaip ir ankstesniais metais, Vyriausybė valstybės vardu skolinosi vidaus ir užsienio rinkose leisdama Lietuvos Respublikos VVP bei imdama paskolas iš bankų ir tarptautinių finansų institucijų.

Skolinantis buvo laikomasi pagrindinių Vyriausybės strateginių skolos valdymo nuostatų – skolintis litais ar eurai arba kita valiuta su sąlyga, kad pritaikius išvestines finansines priemones įsipareigojimai ateityje būtų vykdomi litais ar eurai. Praėjusiais metais buvo laikomasi nuostatos

išnaudoti santykinai pigesnio skolinimosi iš tarptautinių finansų institucijų galimybes ir lanksčiai reaguoti į investuotojų paklausą VVP.

Pagrindinė Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimosi rinkose priemonė 2009 metais buvo VVP. 2009 m. gruodžio 31 d. skola už išleistus VVP sudarė 89 proc. visos centrinės valdžios skolos.

2009 metais pasaulį apėmusi finansų krizė neigiamai paveikė atvirą Lietuvos ekonomiką. Todėl sparčiai mažėjantis šalies bendrasis vidaus produktas mažino mokestines įplaukas ir didino valdžios sektoriaus fiskalinį deficitą. Dėl šios krizės didėjo skolinimosi kaštai ir skolinimosi poreikis, kuris, siekiant subalansuoti valstybės piniginių išteklių srautus, vidaus rinkoje buvo tenkinamas daugiausia pasitelkiant trumpalaikes skolinimosi priemones. Aukciono būdu ir neviešo platinimo būdu išleidžiant VVP bei platinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės taupymo laktus (toliau – TL), 2009 metais vidaus rinkoje buvo pasiskolinta 4998,1 mln. litų, o užsienio rinkose – 6135,2 mln. litų (22,75 proc. daugiau, nei vidaus rinkoje).

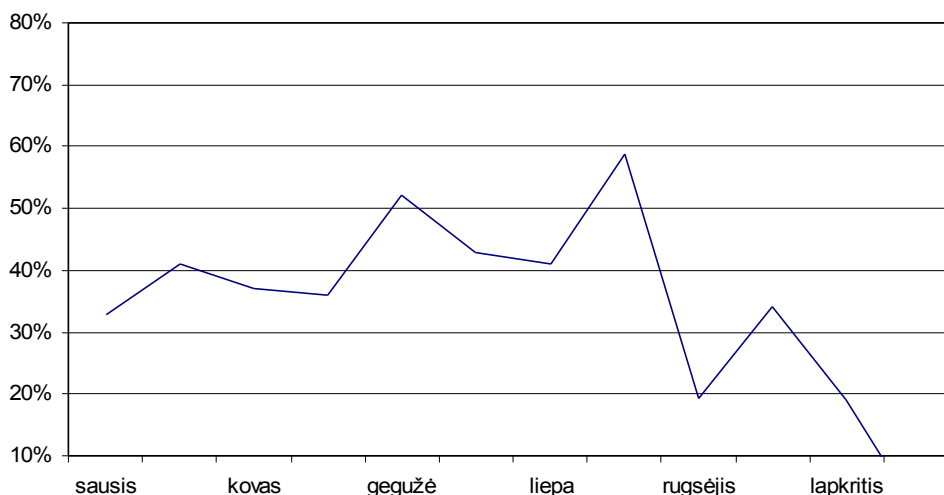
Skolinimasis vidaus finansų rinkoje

Lietuvos vidaus rinkoje 2009 metais valstybė skolinosi leisdama Lietuvos Respublikos Vyriausybės obligacijas ir valstybės išdo vekselius. Šiais metais buvo atnaujintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės taupymo laktų platinimas.

2009 metais Lietuvos Respublikos VVP buvo platinami aukciono būdu ir neviešo platinimo būdu (*Private placement*), TL buvo platinami pasitelkiant specializuotą tinklalapį (www.vtl.lt) ir mažmeninį platinimo tinklą (AB „Lietuvos paštas“ skyrius). VVP aukcionus planavo ir išleidžiamų VVP charakteristikas nustatė Finansų ministerija, o aukcionai nuo 2009 metų vasario 1 d. buvo vykdomi pasitelkiant AB „NASDAQ OMX Vilnius“. Aukcionuose dalyvavo tik tie bankai bei finansų maklerio įmonės, kurie atitiko Finansų ministerijos aukciono dalyviams nustatytus reikalavimus ir pasirašė su Finansų ministerija aukciono dalyvio sutartį. 2009 metais tokias sutartis buvo pasirašę 6 aukciono dalyviai (visi jie – rezidentai).

Iš viso per 2009 metus aukciono dalyviai VVP aukcionams pateikė pasiūlymų įsigyti VVP, už 5 860,9 mln. litų.

2 diagrama. 2009 metais aukcionuose išplatintų VVP santykis su gautais pasiūlymais, proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

Kadangi 2009 m. daugiausiai buvo skolinamasi platinant trumpalaikius VVP, tai šiais metais, išdo vekselių, lyginant su obligacijomis, aukcionuose buvo pateikta daugiausia pasiūlymų ir didžiausios pasiūlymų sumos. Vidutiniškai išdo vekselių aukcionuose buvo gaunama po 42 pasiūlymus arba po 52,3 mln. litų. Daugiausia pasiūlymų buvo gauta 2009 metų rugsėjo 14 d. aukcione (292,9 mln. litų), o didžiausia pasiskolinta suma buvo 2009 metų rugpjūčio 17 d. aukcione (120 mln. litų). Didžiausias santykis tarp išplatintų VVP ir gautų pasiūlymų taip pat buvo 2009 metų rugpjūčio 17 d. aukcione, kai gauta pasiūlymų pirkti VVP už 140,3 mln. litų, o išplatinta VVP už 120,0 mln. litų (85,5 proc.). Mažiausias santykis buvo 2009 metų rugsėjo 14 d. aukcione, kuriame gauta pasiūlymų pirkti VVP už 292,9 mln. litų, o išplatinta VVP už 30,0 mln. litų (10,2 proc.). 2009 metais buvo surengta 3,6 karto daugiau aukcionų nei 2008 metais. Tokių aukcionų skaičiaus padidėjimą lėmė Vyriausybės skolinimosi poreikio padidėjimas ir siekimas sudaryti vidaus ir užsienio investuotojams kuo geresnes sąlygas įsigyti Vyriausybės vertybinių popierių.

Finansų ministerija 2009 metais paskelbė 43 Vyriausybės vertybinių popierių aukcionus:

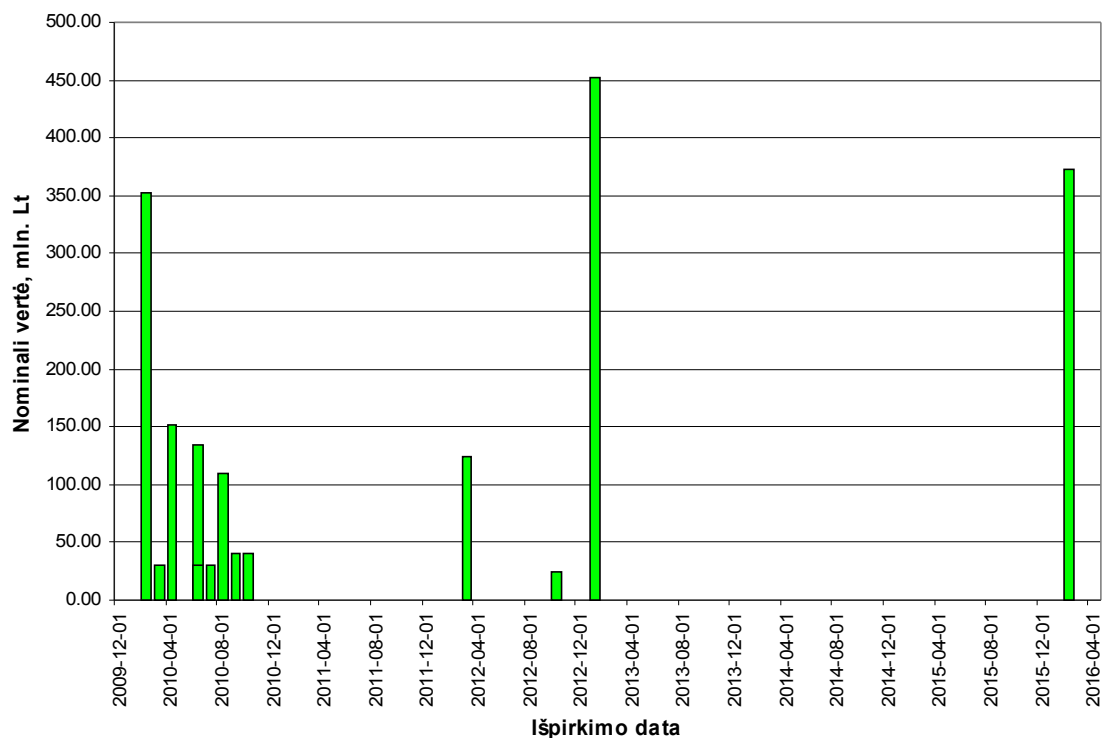
- 3 metų trukmės obligacijų – 1 aukcioną;
- 12 mėnesių trukmės išdo vekselių – 19 aukcionų;
- 9 mėnesių trukmės išdo vekselių – 8 aukcionus;
- 6 mėnesių trukmės išdo vekselių – 13 aukcionų;
- 3 mėnesių trukmės išdo vekselių – 2 aukcionus.

Litais denominuotų neišpirktų trumpalaikių VVP apimtis 2009 metų gruodžio 31 d., lyginant su 2008 metų gruodžio 31 d., sumažėjo 30,9 proc., o ilgalaikių VVP apimtis sumažėjo 12,9 proc. ir 2009 metų pabaigoje maždaug 83,7 proc. viršijo trumpalaikių VVP apimtį (1 360,1 mln. litų vertės ilgalaikių VVP ir 740,4 mln. litų – trumpalaikių VVP).

2009 metų pabaigoje skola už litais denominuotus VVP nominalia verte buvo 2 100,6 mln. litų, šie VVP buvo išplatinti ne tik aukciono būdu, bet ir išleidžiant TL bei ne aukciono būdu platinant VVP stambiams investuotojams (*Private placement*).

2009 metų pabaigoje apyvartoje buvo 13 neišpirktų aukciono būdu išleistų VVP emisijų, iš kurių 5 – obligacijų ir 8 – išdo vekselių emisijos.

3 diagrama. Apyvartoje esančios aukciono būdu išleistos VVP emisijos 2009-12-31, mln. Lt

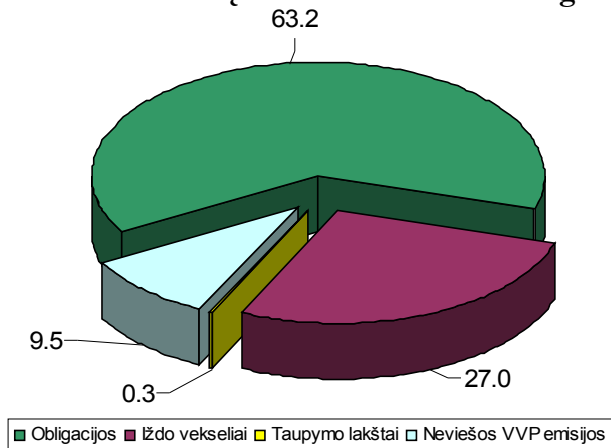

Šaltinis: Finansų ministerija

Lyginant su ankstesniais metais, apyvartoje esančių emisijų skaičius santykinai sumažėjo (2002 m. buvo 29, 2003 m. – 33, 2004 m. – 30, 2005 m. – 27 emisijos, 2006 – 15, 2007 – 13, 2008 – 14), tačiau padidėjo jų apimtys, o tai didina VVP likvidumą.

2009 metų pabaigoje visų trukmių aukcionuose išleistų ir neišpirktų obligacijų nominali vertė buvo 1 327,1 mln. litų (63,2 proc. nuo visų aukciono būdu išleistų ir 2009 metų pabaigoje neišpirktų VVP), o išdo vekselių – 567 mln. litų (27,0 proc.). (4 diagrama). Be to, šiais metais buvo platinami VVP stambiams investuotojams, šių VVP, denominuotų litais, buvo išplatinta už 200 mln. litų, denominuotų kitomis valiutomis – už 2 354,1 mln. litų. o nuo 2009 metų gegužės 19 d., kuomet buvo atnaujintas TL platinimas, iki 2009 metų pabaigos, buvo išplatinta 6,43 mln. litų nominalios vertės vienerių metų trukmės TL.

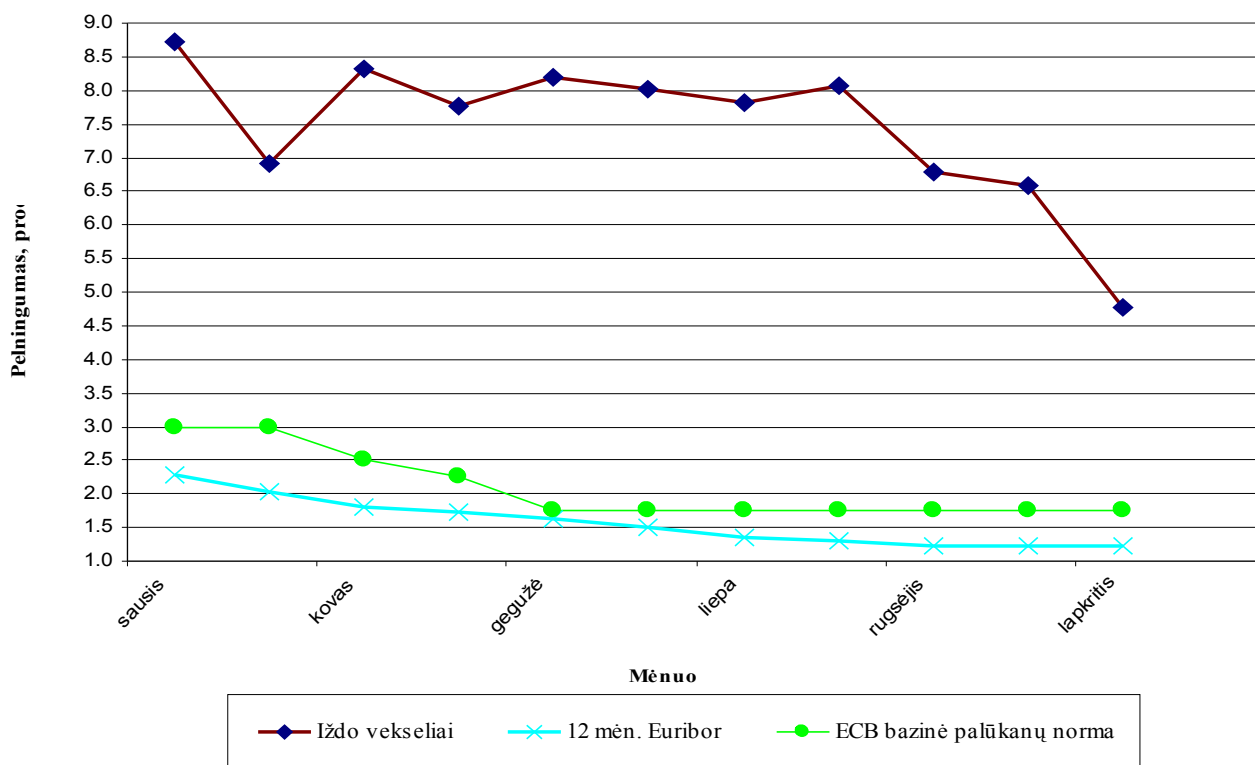
4 diagrama. Litais denominuotų VVP struktūra 2009 m. gruodžio 31 d., proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

Siekiant valstybės skolos valdymo išlaidų stabilumo, vidaus rinkoje 2009 metais valstybė ir toliau skolinosi tik už fiksuotas palūkanas (5 diagrama).

5 diagrama. 2009 metais litais išleistų VVP pelningumo ir pagrindinių palūkanų normų rodiklių dinamika, proc.

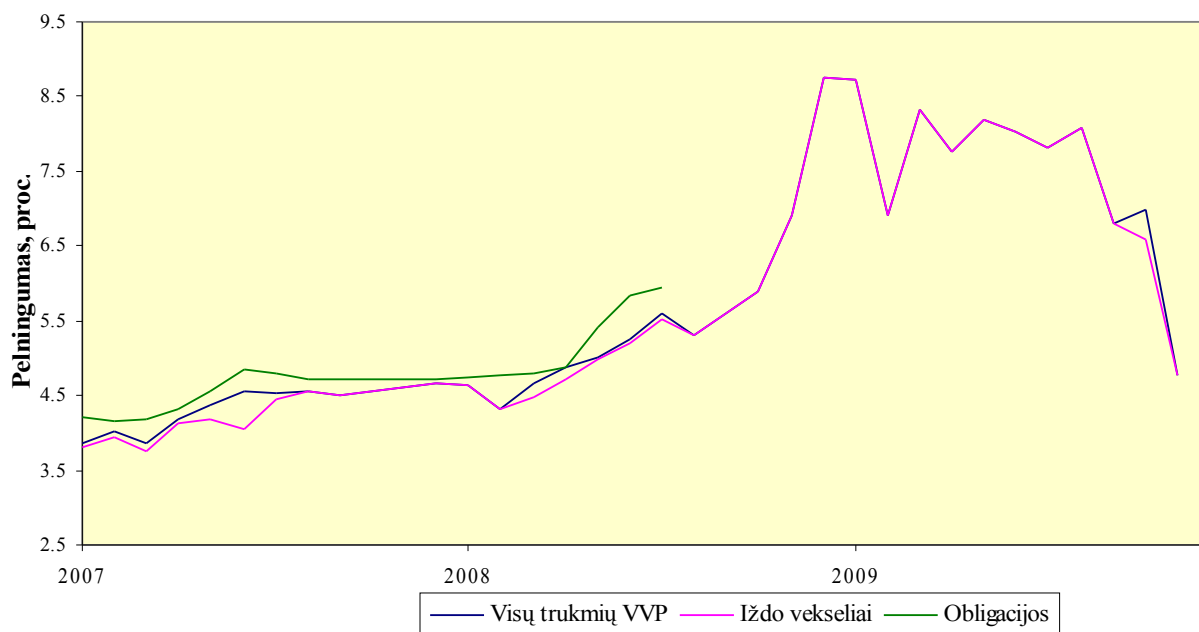

Šaltinis: Finansų ministerija, Bloomberg

VVP vidutinis svertinis pelningumas 2009 metais buvo didesnis nei 2008 metais, tačiau jo augimą lėmė santykinai didesnės nei 2008 metais tarpbankinės palūkanų normos, už kurias Lietuvos bankai pasirengę paskolinti lėšų litais kitiems bankams (VILIBOR).

Per 2009 metus aukciono būdu litais išleistų visų trukmių VVP metinio pelningumo svertinis vidurkis, kuriam poveikį darė didėjantis skolinimosi priemonių pelningumas tarptautinėse rinkose, lyginant su 2008 metais, padidėjo nuo 6,2 iki 7,8 proc. (6 diagrama). Iždo vekselių metinių palūkanų normų svertinis vidurkis, lyginant su 2008 metais, padidėjo nuo 6,3 proc. iki 7,8 proc., o obligacijų – nuo 5,3 proc. iki 7,6 proc.

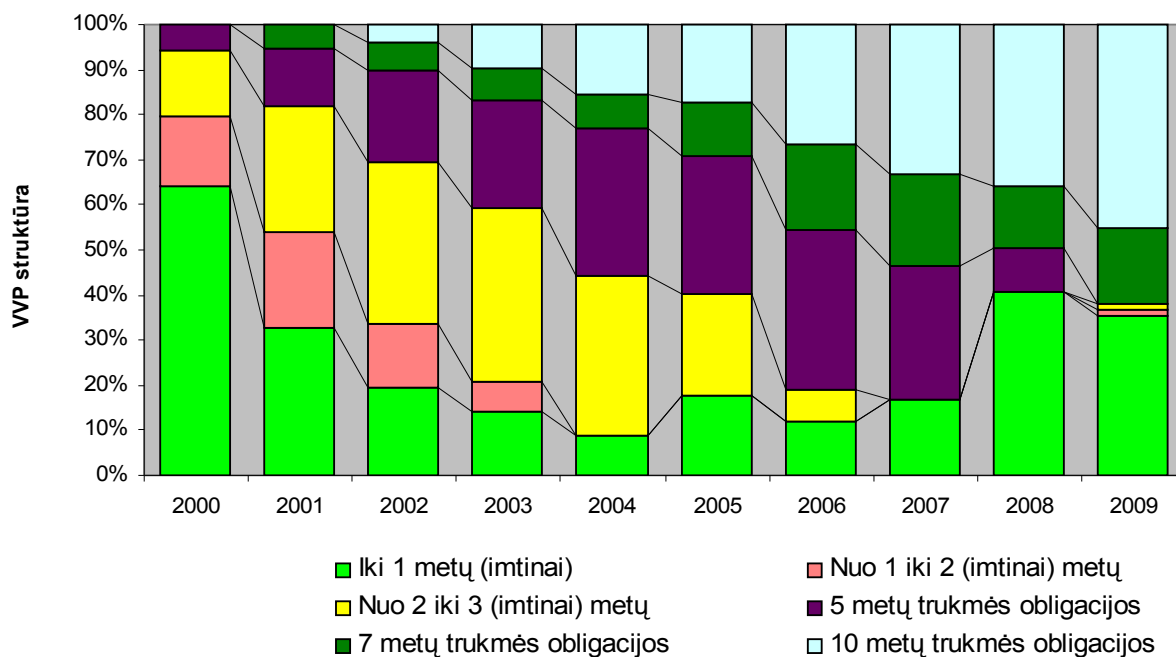
6 diagrama. Litais denominuotų VVP metinio pelningumo svertinio vidurkio raida 2007–2009 m., proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

2009 metų pabaigoje neišpirktų litais denominuotų VFP vidutinė nominali trukmė buvo 1945 dienos, 2008 metų pabaigoje – 1648 dienos. Šio rodiklio padidėjimui turėjo įtakos tai, kad per 2009 metus sumažėjo išdo vekselių emisijų apimtis (2009 metų pabaigoje 29,9 proc. visų litais išleistų VFP, lyginant su 2008 metų pabaigoje – 40,7 proc.).

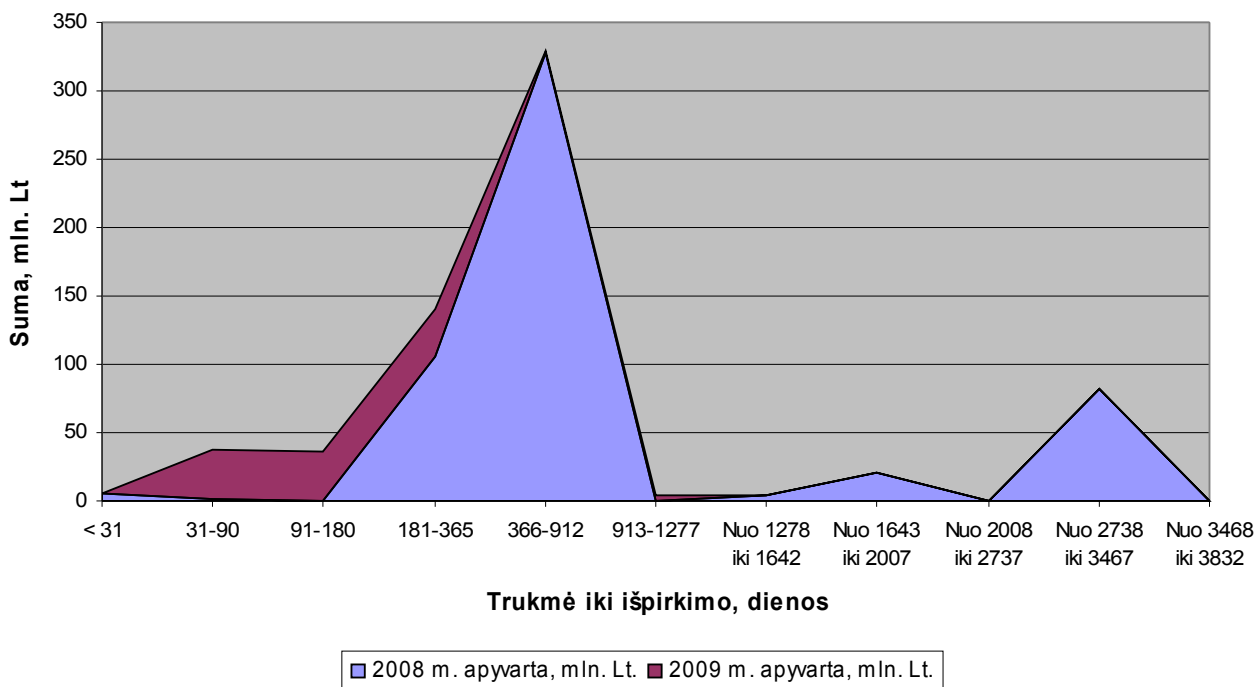
7 diagrama. VFP pasiskirstymas pagal nominalią trukmę 2000-2009 metais, proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

Antrinė aukcionuose parduodamų VVP apyvarta gali būti vykdoma AB „NASDAQ OMX Vilnius“ biržoje (toliau – birža) pagal jos nustatytas taisykles ir už jos ribų. Biržoje antrinė apyvarta 2009 metais išleistais ir neišpirktais VVP siekė 115,1 mln. litų ir, lyginant su 2008 metais, sumažėjo 431,3 mln. litų.

8 diagrama. VVP apyvarta Biržoje pagal likutinę trukmę 2008–2009 metais, mln. Lt

Šaltinis: AB „NASDAQ OMX Vilnius“ birža

Antrinė VVP apyvarta biržoje sumažėjo, nes sumažėjo apyvartoje esančių VVP kiekis ir didesnę dalis investuotojų, įsigijusių VVP, siekė juos laikyti iki išpirkimo, o ne jais prekiauti.

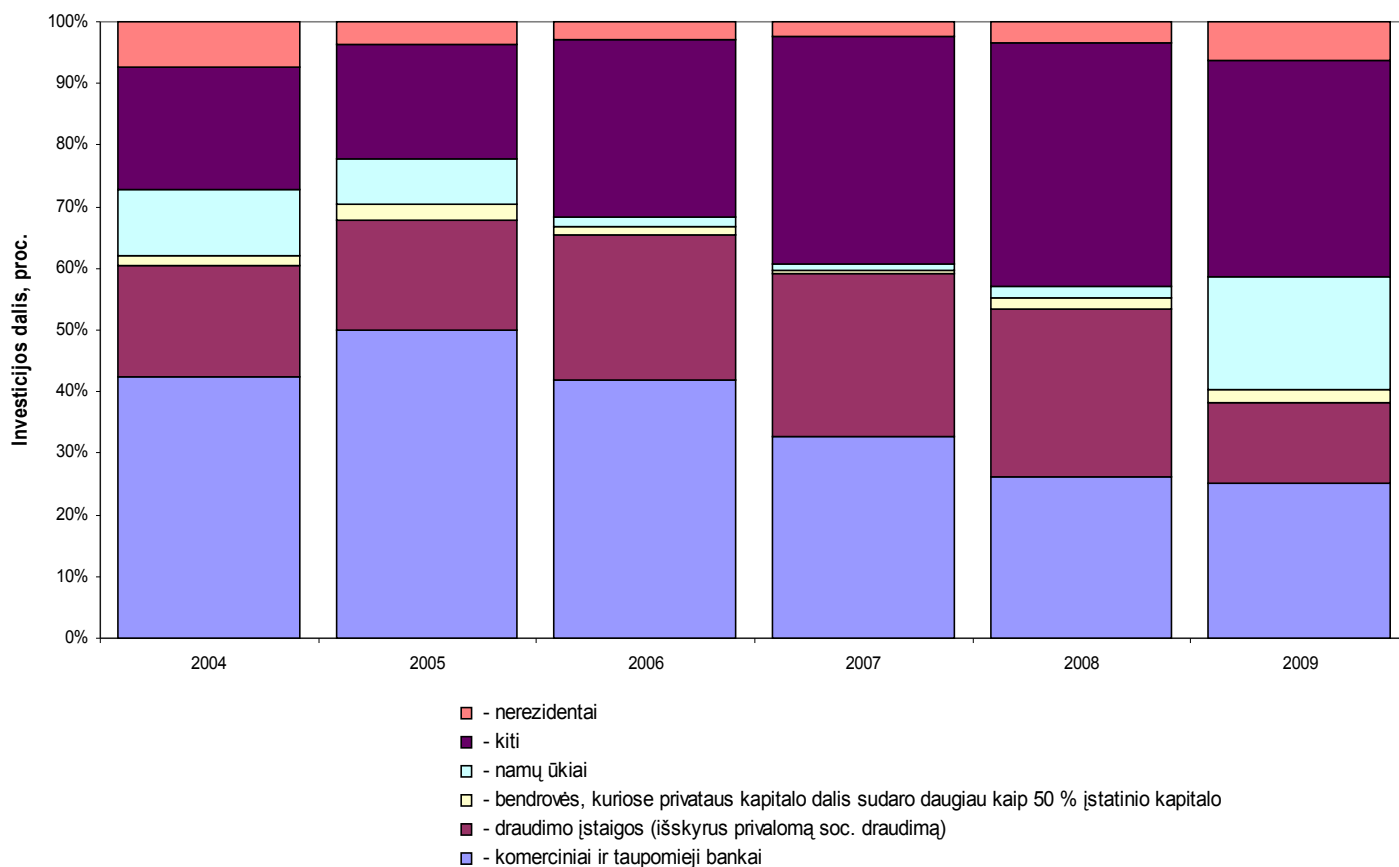
2009 metais prekyba VVP biržoje dėl nedidelių apyvartų ir šalies finansų būklės neapibrėžtumo pasižymėjo dideliu pajamingumų svyravimu. Šiais metais maksimalus VVP pajamingumas biržoje siekė 14,5 proc., o minimalus buvo lygus 0,65 proc.

2009 metų pabaigoje užsienio investuotojų įsigytų Lietuvos VVP dalis, palyginti su 2008 metų pabaiga, padidėjo nuo 2,06 proc. iki 6,41 proc. nuo visų esančių apyvartoje litais denominuotų VVP. 2009 metų pabaigoje pagrindiniais užsienio investuotojais buvo Estijos (255,67 mln. litų vertės VVP) ir Latvijos (53,99 mln. litų vertės VVP) investuotojai, Suomijos investuotojai buvo įsigiję 3,47 mln. litų vertės VVP.

Tarp vietos investuotojų pagrindinė dalis apyvartoje esančių VVP priklausė finansiniams pagalbininkams ir pinigų finansinėms institucijoms (išskyrus Lietuvos banką). 2009 metais, palyginus su 2008 metais, finansinių pagalbininkų turimų VVP dalis sumažėjo nuo 29,44 proc. iki 20,92 proc., o pinigų finansinių institucijų turimų VVP dalis sumažėjo nuo 26,22 proc. iki 25,13 proc.

Namų ūkių investuotų į VVP lėšų dalis padidėjo nuo 2008 metų pabaigoje buvusio 1,80 proc. iki 18,24 proc. 2009 metų pabaigoje. Nerezidentų namų ūkių investuota į VVP lėšų dalis 2009 metų gruodžio 31 d. sudarė 1,17 proc.

9 diagrama. Investavimas į litais denominuotus VVP 2004–2009 metais, proc.

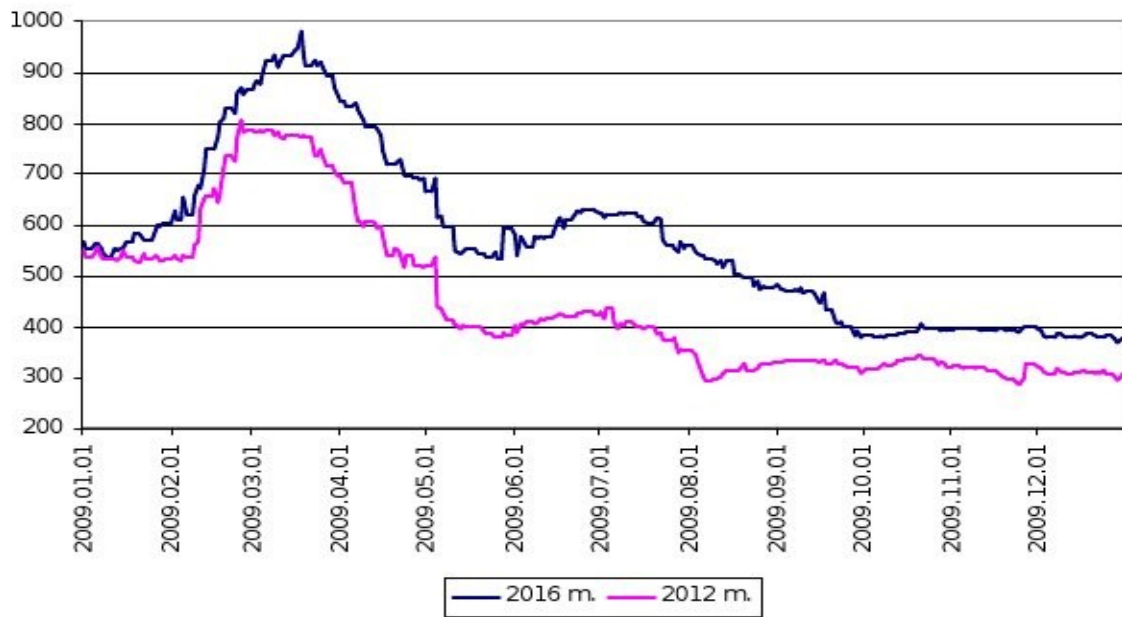
Šaltinis: AB „Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas“

Skolinimasis užsienio finansų rinkose

Besitęsianti nestabili situacija finansų rinkose 2009 m. I ketvirtį koregavo Finansų ministerijos skolinimosi strategiją, todėl I ketvirtį buvo daugiau skolinamasi leidžiant neviešas vertybinių popierių emisijas, o II ketvirčio pabaigoje vėl imta skolintis užsienio rinkose leidžiant vertybinius popierius. 2008 metais užsienio rinkose paimta paskola 2009 metais buvo konvertuota į vertybinius popierius, dvi neviešuoju būdu išplatintos vertybinių popierių emisijos buvo papildytos, taip pat išleistos dvi obligacijų emisijos.

Dėl didelio rinkos kintamumo ir investuotojų išrankumo investicijoms 2009 m. vasario-kovo mėnesiais padidėjo rizikos priedai tarp Vokietijos ir kitų vyriausybių vertybinių popierių pelningumų. 2009 metų antrą ketvirtį situacija rinkose pagerėjo – buvo mažesnis rinkų kintamumas, investuotojai sutiko prisimti didesnę riziką, todėl rizikos priedai sumažėjo.

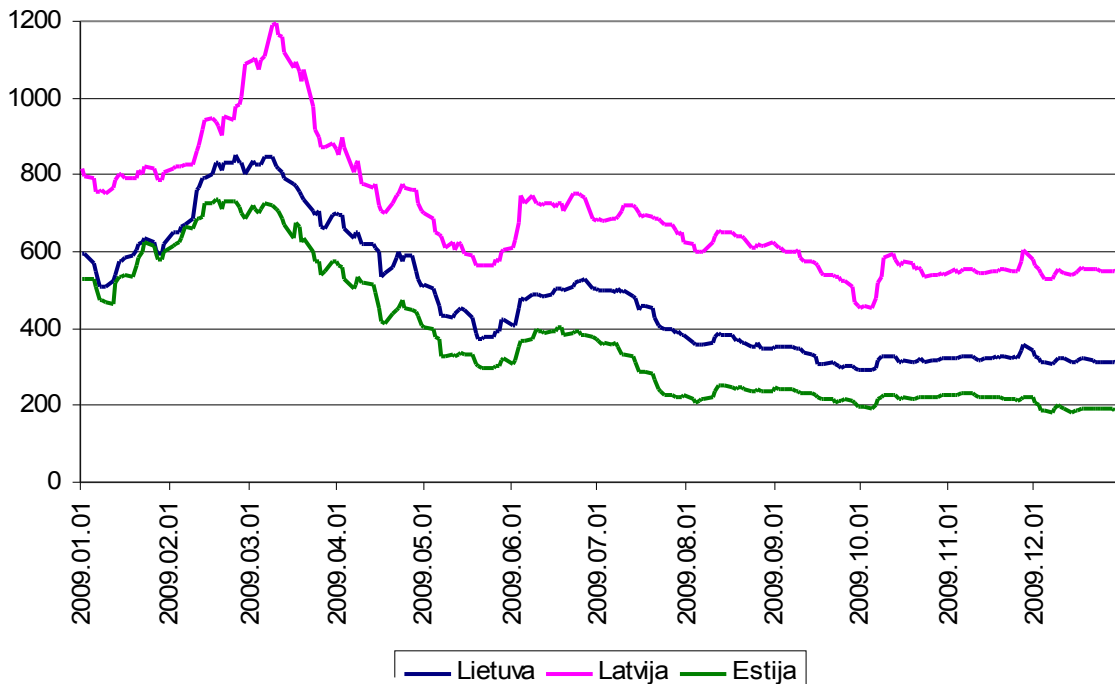
10 diagrama. Lietuvos euroobligacijų emisijų, išperkamų 2012 ir 2016 m., rizikos priedai, lyginant su atitinkamos trukmės Vokietijos vertybiniais popieriais, baziniai punktai

Šaltinis: Bloomberg

Rizikos priedų tarp Vokietijos ir Lietuvos vyriausybių vertybinių popierių pelningumų dinamika atitiko Lietuvos kredito išsipareigojimų nevykdymo apsikeitimo sandorių (angl. *credit default swap*, CDS) reikšmių dinamiką 2009 metais.

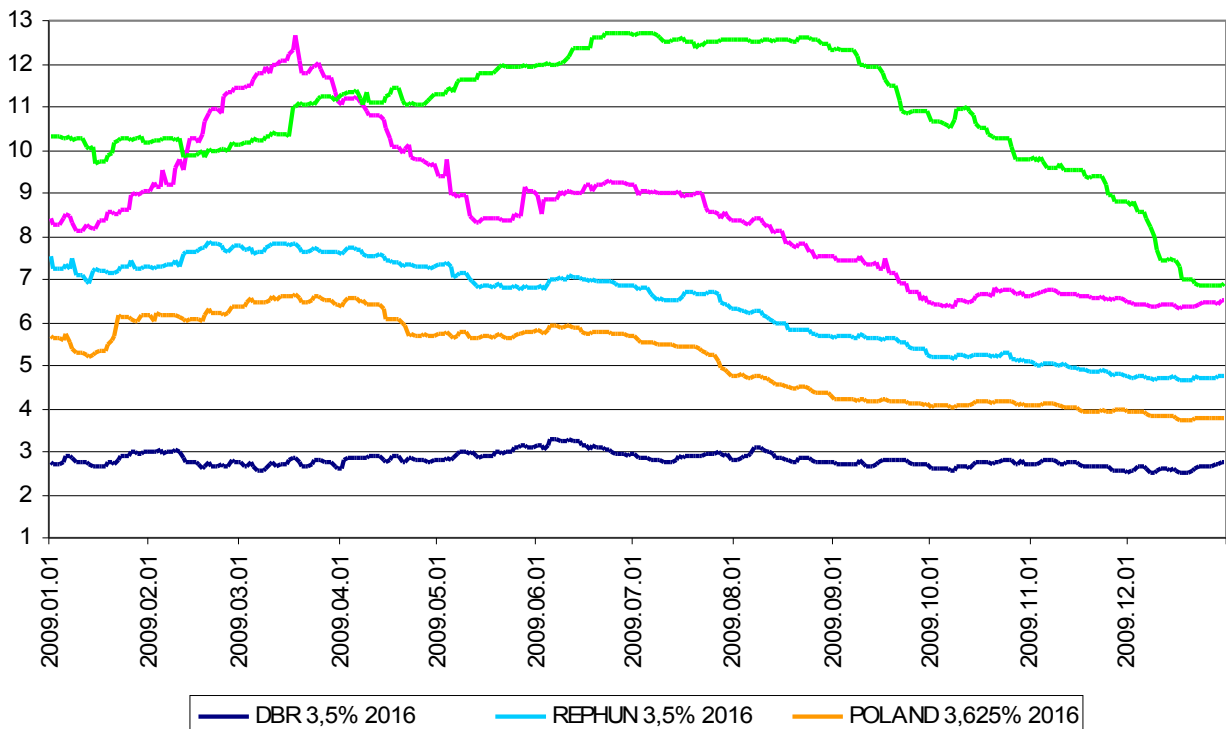
11 diagrama. Lietuvos, Latvijos ir Estijos 5 metų CDS reikšmės 2009 m., baziniai punktai

Šaltinis: Bloomberg

10–11 metų nominalios trukmės VVP pelningumo antrinėje rinkoje kitimas ir palyginimas su kitomis atitinkamos trukmės euroobligacijomis parodytas 12 diagramoje.

12 diagrama. 2016 metais išperkamu obligacijų¹ pelningumas, proc.

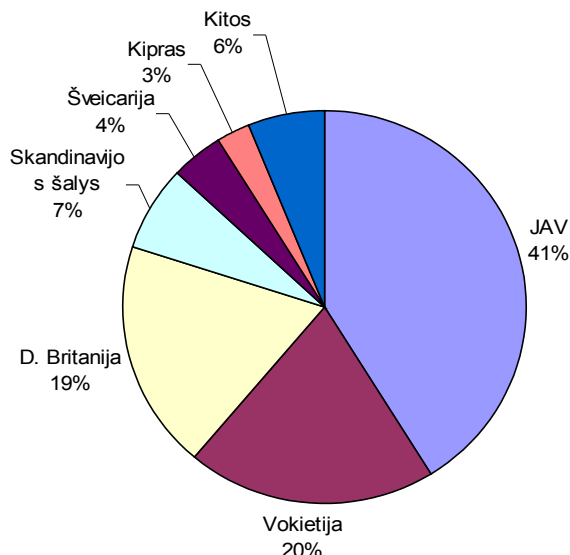

Šaltinis: Bloomberg

2009 metų birželį po pristatymo investuotojams Londone, Ciuriche, Vienoje, Paryžiuje ir Frankfurte Lietuvos Respublikos Vyriausybei atstovaujanti Finansų ministerija, tarpininkaujant bankams Credit Suisse, Citi ir RBS, užsienio finansų rinkose sėkmingai išplatino 500 mln. eurų nominalios vertės 9,375 proc. kupono euroobligacijų emisiją, išperkama 2014 metais. Tai buvo pirmoji vieša vertybinių popierių emisija užsienio finansų rinkose nuo 2007 metų spalio. Toliau pateikiamas investuotojų, įsigijusių 2014 metais išperkamu euroobligacijų, pasiskirstymas pagal geografiją ir pagal tipą.

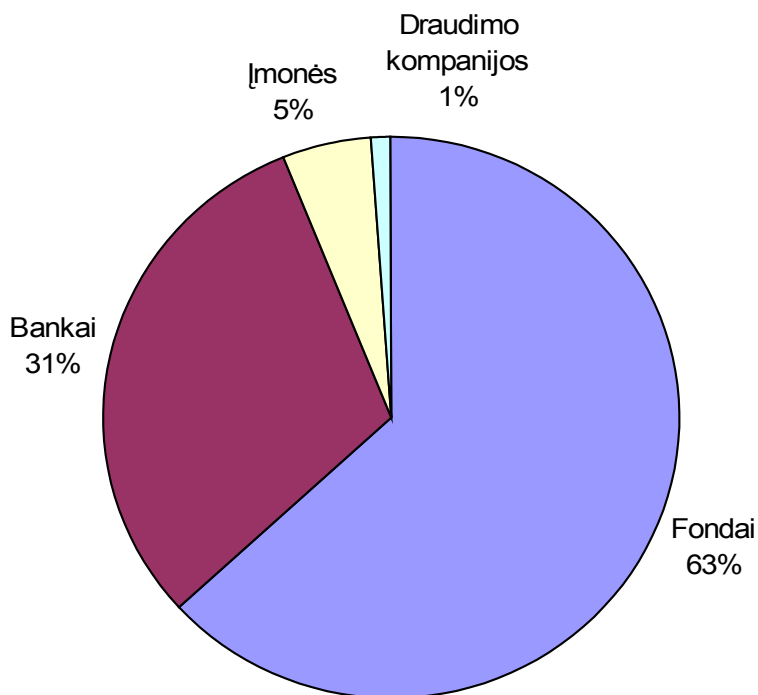
¹ DBR – Vokietijos VVP (10 metų nominaliosios trukmės), REPHUN – Vengrijos euroobligacijos (10 metų nominaliosios trukmės), POLAND – Lenkijos euroobligacijos (10 metų nominaliosios trukmės), LITHUN – euroobligacijos (11 metų nominaliosios trukmės), LITHGB – vidaus VVP (11 metų nominaliosios trukmės).

13 diagrama.
Geografinis investuotojų pasiskirstymas, proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

14 diagrama. Investuotojų pasiskirstymas pagal tipą, proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

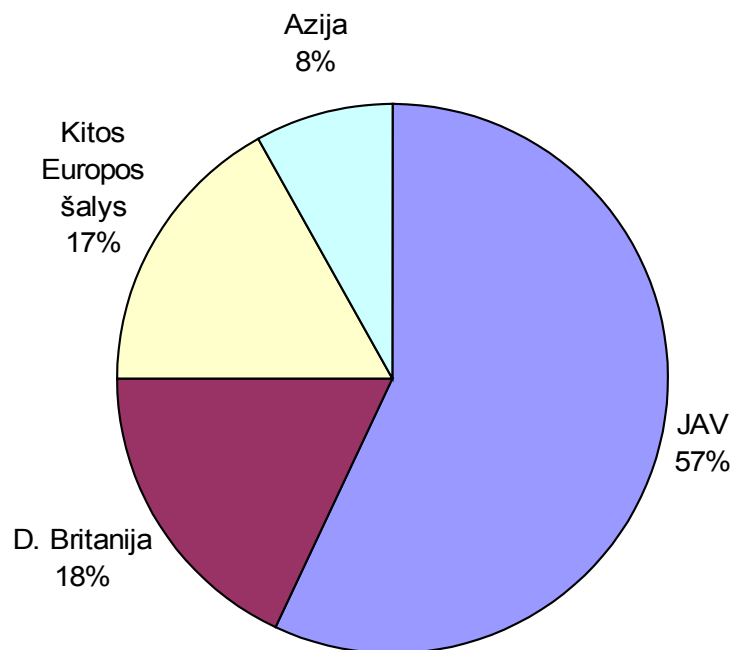
Lyginant su ankstesnėmis euroobligacijų emisijomis, šia emisija pavyko pritraukti nemažai JAV investuotojų bei labiau diversifikuoti investuotojus pagal regionus. Didžiąją dalį emisijos išpirko aukštos kokybės investuotojai, laikantys vertybinius popierius iki išpirkimo, o ne spekuliuojantys jais. Pasiūlymus pirkti vertybinius popierius pirminio platinimo metu pateikė daugiau nei 80 stambių investuotojų.

2009 metų spalį Lietuvos Respublikos Vyriausybei atstovaujanti Finansų ministerija, tarpininkaujant bankams HSBC ir RBS, užsienio finansų rinkose sėkmingai išplatino 1,5 mlrd. JAV dolerių nominalios vertės 6,75 proc. kupono obligacijų emisiją, išperkama 2015 metais. Tai didžiausia Vyriausybės vertybinių popierių emisija nuo nepriklausomybės atkūrimo. Paskutinį kartą obligacijų emisija, denominuota JAV doleriais, buvo išplatinta 1997 m.

Obligacijų emisija buvo išplatinta po 4 dienas trukusio Lietuvos pristatymo esamiems ir potencialiems investuotojams Niujorke, San Franciske, Los Andžele, Bostone ir Londone. Ši emisija buvo denominuota JAV doleriais, nes JAV rinkoje tuo metu buvo didesnis likvidumas ir didesnė paklausa Lietuvos vertybiniais popieriais, taip pat siekiant pritraukti naujų investuotojų. Paklausa šiems vertybiniais popieriais siekė daugiau nei 5,5 mlrd. JAV dolerių iš 265 stambių investuotojų.

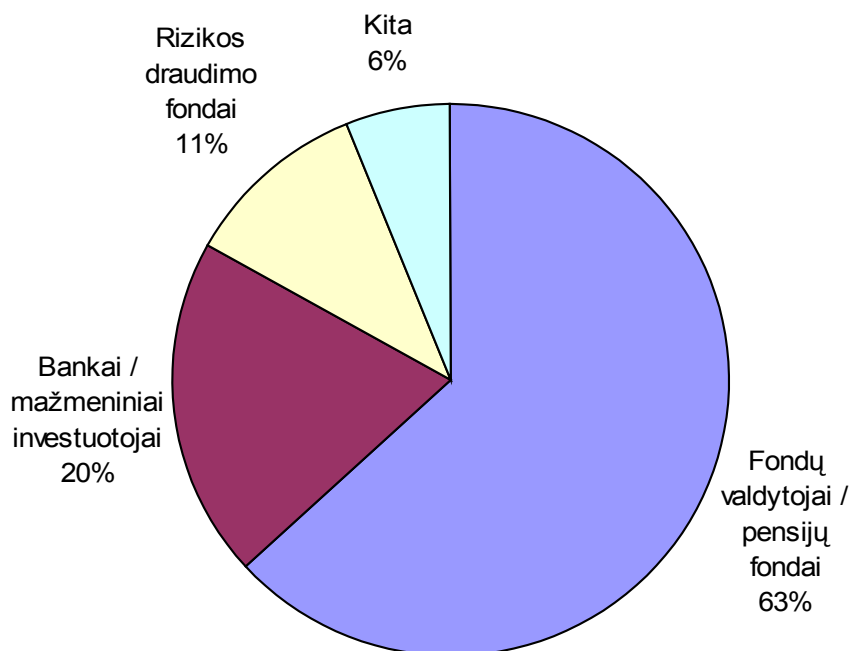
Toliau pateikiamas investuotojų, išsigijusių 2015 metais išperkamu obligacijų, denominuotų JAV doleriais, pasiskirstymas pagal geografiją ir pagal tipą.

15 diagrama. Geografinis investuotojų pasiskirstymas, proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

16 diagrama. Investuotojų pasiskirstymas pagal tipą, proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

Daugiau nei pusę vertybinių popierių emisijos (57 proc.) išpirko JAV investuotojai. Vertybinių popierių emisijos pasiskirstymas pagal investuotojų tipą buvo labai panašus į tais pačiais metais išplatintos eurai denominuotos emisijos.

Visa emisija buvo apdrausta sudarant užsienio valiutų apsisikeitimo sandorius (*angl.* cross-currency swap).

Visos 2009 metų pabaigoje apyvartoje buvusios Vyriausybės išleistos euroobligacijų emisijos pateiktos lentelėje:

2 lentelė. 2009 m. pabaigoje apyvartoje buvusios obligacijų emisijos

ISIN kodas	Bendra emisijos apimtis (mln.)	Valiuta	Išleidimo data	Išpirkimo data	Kupono dydis (proc.)
XS0147459803	1000	EUR	2002 05 10	2012 05 10	5,875
XS0163880502	1000	EUR	2003 03 05	2013 03 05	4,500
XS0435153068	500	EUR	2009 06 22	2014 06 22	9,375
XS0457764339	1500	USD	2009 10 15	2015 01 15	6,75
XS0410083934	162	EUR	2009 01 29	2015 12 09	9,95
XS0212170939	1000	EUR	2005 02 10	2016 02 10	3,750
XS0327304001	600	EUR	2007 10 29	2018 02 07	4,85
XS0485991417	2000	USD	2010 02 11	2020 02 11	7,375
XS0406581222	175	EUR	2008 12 23	2021 12 20	Kintamas

Šaltinis: Finansų ministerija

Vyriausybės skolinimasis iš tarptautinių finansų institucijų

2009 metais Lietuvos Respublika pasirašė 2 paskolų sutartis su tarptautinėmis finansų institucijomis:

- 1 132 mln. eurų su Europos investicijų banku dėl ES fondų bendro finansavimo 2007-2013 metais;
- 100 mln. eurų su Šiaurės investicijų banku dėl visuomenių pastatų renovacijos ir daugiabučių namų modernizavimo programos finansavimo.

2009 metais valstybės vardu pasiskolintų paskolų negrąžinta suma tarptautinėms finansų institucijoms padidėjo 2 523,44 mln. litų.

Baigiantis 2009 metams, Europos investicijų bankui, Šiaurės investicijų bankui ir Europos Tarybos vystymo bankui negrąžintų paskolų likutis sudarė 2 826,18 mln. litų. Ši centrinės valdžios skolos dalis minėtoms institucijoms 2009 metų pabaigoje sudarė 14,9 proc. visos centrinės valdžios užsienio skolos.

Valstybės garantijos ir suteiktos paskolos

2009 metais buvo suteiktos valstybės garantijos AB bankas Snoras, AB Šiaulių bankas, AB „Swedbank“, AB DnB NORD Bankas, teikiantiems paskolas studentams studijų kainai sumokėti, gyvenimo išlaidoms bei dalinėms studijoms pagal tarptautines sutartis apmokėti. 2009 metų pabaigoje studentams paskolų su valstybės garantija likutis sudarė 9,1 mln. litų.

2009 metais pabaigoje ūkio subjektų negražintų paskolų su valstybės garantija likutis, įskaitant ir paskolas, gautas su garantijų institucijų garantija, sudarė 1 269 mln. litų arba 15,6 mln. litų mažiau negu metų pradžioje. Valstybės netiesioginiai išsipareigojimai pagal paskolas su valstybės garantija 2009 metais sumažėjo 1,2 proc.

Užsienio paskolos, gautos su valstybės garantija, 2009 metų pabaigoje sudarė 181,9 mln. litų arba 14,3 proc. visos valstybės garantuotos skolos; vidaus paskolos, gautos su valstybės garantija – 327,2 mln. litų arba 25,8 proc. visos valstybės garantuotos skolos, o vidaus paskolos, gautos su garantijų institucijų garantija, sudarė 759,9 mln. litų, arba 59,9 proc. visos valstybės garantuotos skolos.

2009 metais iš viso buvo gražinta 325,5 mln. litų valstybės garantuotų paskolų. Iš jų – 315,3 mln. litų paskolų kreditoriams gražino patys ūkio subjektai, o Finansų ministerija, vykdydama garantinius išsipareigojimus, už skolininkus kreditoriams gražino 10,2 mln. litų.

Be Suteiktų valstybės garantijų ataskaitoje atskleistų valstybės netiesioginių išsipareigojimų kreditoriams, kurie buvo prisiūti pagal Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo nuostatas, valstybė pagal Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuotus tarptautinius susitarimus taip pat yra suteikusi garantijas tarptautinėms finansų institucijoms – Europos investicijų bankui ir Šiaurės investicijų bankui dėl minėtų institucijų iš nuosavų išteklių teikiamų paskolų ir garantijų įvairiems investicijų projektams finansuoti.

Vykdam 2005 metų birželio 25 d. Liuksemburge pasirašytą Susitarimą, iš dalies keičiantį 2000 metų birželio 23 d. Kotonu pasirašytą Afrikos, Karibų jūros bei Ramiojo vandenyno grupės valstybių ir Europos Bendrijos bei jos valstybių narių partnerystės susitarimą, kurį 2006 metų spalio 3 d. ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas įstatymu Nr. X-830, 2009 metais pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 metų lapkričio 24 d. nutarimą Nr. 1201 buvo pasirašytas tarptautinis Garantijos susitarimas, pagal kurį Lietuva, kaip Europos Sąjungos narė, išsipareigojo suteikti garantiją Europos investicijų bankui iš nuosavų išteklių Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno valstybėms ir užjūrio šalims ir teritorijoms teikiamoms paskoloms. Lietuvos išsipareigojimai, proporcingi įnašui į Europos investicijų banko kapitalą, pagal šiam bankui suteiktą garantiją 2009 metų gruodžio 31 d. sudarė 0,1 mln. litų nuo išmokėtų paskolų sumos.

Vykdam Danijos Karalystės, Estijos Respublikos, Islandijos Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Norvegijos Karalystės, Suomijos Respublikos ir Švedijos Karalystės susitarimą dėl Šiaurės investicijų banko, pasirašytą 2004 metų vasario 11 d. Helsinkyje, kurį 2004 metų rugsėjo 28 d. ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas įstatymu Nr. IX-2459, pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 metų gruodžio 24 d. nutarimą Nr. 1630 yra pasirašyti susitarimai: Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Šiaurės investicijų banko garantijos susitarimas dėl investicinių projektų paskolų ir investicinių projektų garantijų bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Šiaurės investicijų banko garantijos susitarimas dėl investicinių aplinkosaugos projektų paskolų ir investicinių aplinkosaugos projektų garantijų. Lietuvos finansinės atsakomybės pagal garantiją dėl investicinių projektų suma siekė nustatytą maksimalią finansinės atsakomybės sumą ir 2009 metų gruodžio 31 d. sudarė 101,8 mln. litų, o išsipareigojimai pagal garantiją dėl aplinkosaugos projektų 2009 metų gruodžio 31 d. sudarė 5,9 mln. litų.

Visa valstybės garantuota skola, įtraukiant ir Lietuvos išsipareigojimus dėl suteiktų garantijų tarptautinėms finansų institucijoms 2009 metų pabaigoje sudarė 1376,8 mln. litų.

2009 metais iš valstybės vardu pasiskolintų Europos investicijų banko lėšų buvo suteiktos paskolos įvairiems valstybės ir savivaldybių viešosios infrastruktūros investicijų projektams, kurie yra bendrai finansuojami su Europos Sąjungos fondų lėšomis, įgyvendinti. Minėtiems projektams per 2009 metus buvo suteikta 7,1 mln. litų. Taip pat 2009 metais buvo suteiktos paskolos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai pinigų srautams subalansuoti, iš viso – 2920 mln. litų.

2009 metų pabaigoje ūkio subjektams suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų negrąžintas likutis sudarė 3986,6 mln. litų – 2785 mln. litų daugiau negu metų pradžioje.

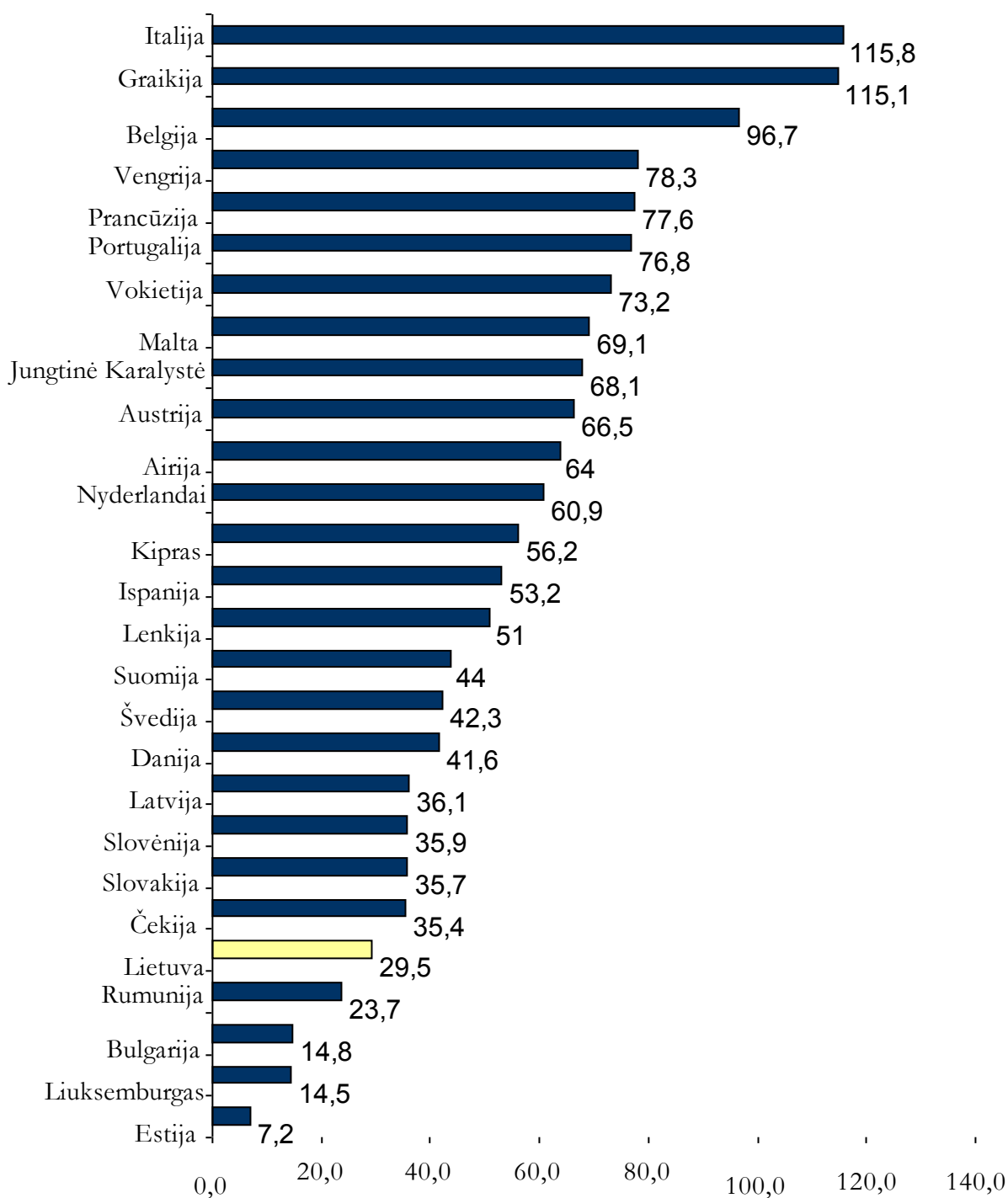
IV. SKOLOS LYGIS, STRUKTŪRA, DINAMIKA

[I turini](#)

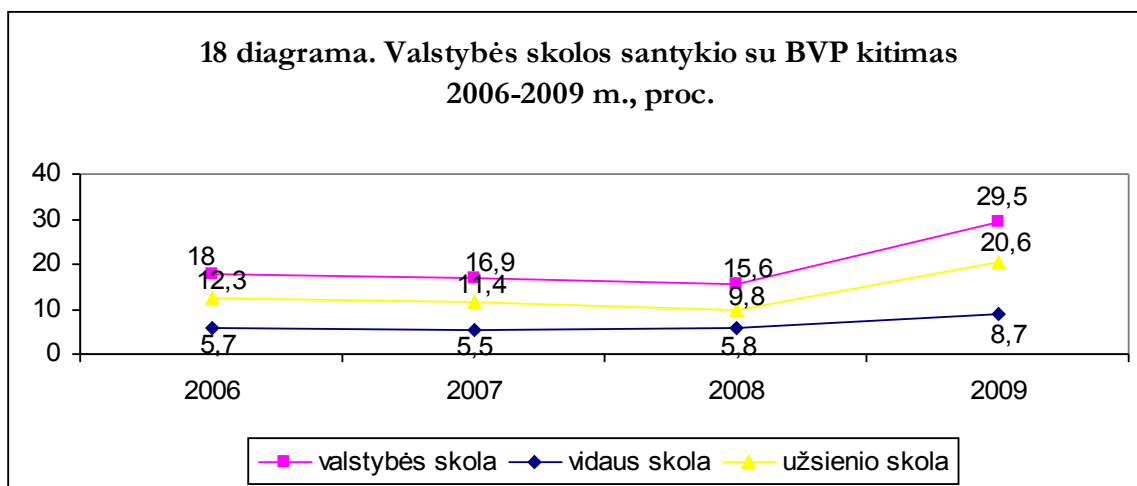
Valstybės skola

Valstybės skola 2009 metų pabaigoje buvo lygi 27104,9 mln. litų, tai sudarė 29,5 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP). Valstybės skolos santykis su BVP per 2009 metus padidėjo 13,9 procentinio punkto (2008 m. buvo 15,6 proc. BVP) tačiau vis dar išliko gerokai mažesnis nei Maastrichto sutartyje nustatyta riba (60 proc. BVP).

17 diagrama. ES valstybių narių skolos santykis su BVP 2009 m. pabaigoje, proc.

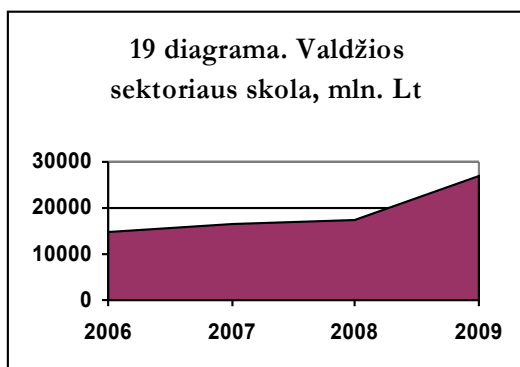

Šaltinis: Eurostatas

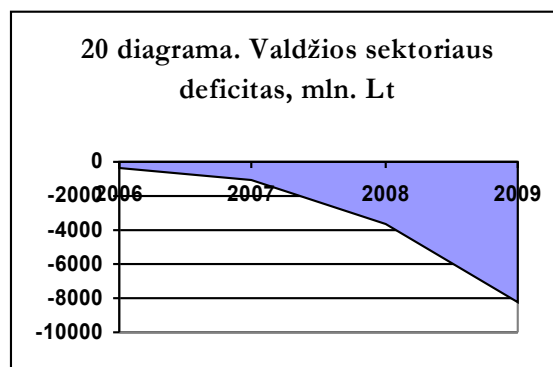

Šaltinis: Finansų ministerija

2009 m. valstybės skola nominalia išraiška padidėjo 9730,1 mln. litų, arba 56 proc. (metų pradžioje prognozuotas 2 mlrd. litų padidėjimas). Skolos pokytį didino dėl ženkliaus ekonomikos nuosmukio išaugęs valdžios sektoriaus deficitas sumažėjus biudžeto pajamoms. Be to, mažėjant atlyginimams ir išaugus nedarbui, pablogėjo Valstybinio socialinio draudimo fondo padėtis – Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 metais vien Sodros pinigų srautams subalansuoti skolinosi 2,9 mlrd. litų. Iš viso 2009 metais buvo pasiskolinta 13,8 mlrd. litų (planuota apie 5,4 mlrd. litų).

Šaltinis: Finansų ministerija

Šaltinis: Finansų ministerija

2009 metų pabaigoje valstybės skolą sudarė: centrinės valdžios skola – 25660,9 mln. litų, vietos valdžios skola – 1448,5 mln. litų (iš jų 46 mln. litų – valstybės perskolintos paskolos valstybės vardu ir 48,4 mln. litų – trumpalaikės paskolos iš valstybės biudžeto) ir socialinės apsaugos fondų skola – 3010 mln. litų, iš jų 2920 mln. litų perskolino Finansų ministerija. Konsoliduoti įsipareigojimai tarp subsektorių buvo 3014,4 mln. litų.

3 lentelė. Valstybės skola pagal subsektorius

Rodiklis	2008-12-31		2009-12-31		Pokytis	
	mln. Lt	proc.	mln. Lt	proc.	mln. Lt	proc. punktai
Valstybės skola	17374,8	100	27104,9	100	9730,1	–
Centrinės valdžios skola	16052,4	92,4	25660,9	94,7	9608,5	2,3
Socialinės apsaugos fondų skola*	85,9	0,5	90,0	0,3	4,1	-0,2
Vietos valdžios skola*	1236,5	7,1	1354,0	5,0	117,5	-2,1

*Socialinės apsaugos fondų ir vietos valdžios skolos duomenys pateikiami konsoliduoti, tai yra atėmus valstybės suteiktas paskolas. Šaltinis: Finansų ministerija

Valstybės vidaus skola 2009 metų pabaigoje buvo 8061,4 mln. litų (per metus padidėjo 1847,9 mln. litų), tai sudarė 29,7 proc. valstybės skolos.

Valstybės užsienio skola metų pabaigoje buvo 19043,5 mln. litų (per metus padidėjo 7882,2 mln. litų), tai sudarė 70,3 proc. valstybės skolos.

Ilgalaikiai įsipareigojimai 2009 metais padidėjo 9904,2 mln. litų ir sudarė 95,6 proc. visos valstybės skolos (25906,0 mln. litų), o trumpalaikiai – sumažėjo 174,0 mln. litų ir sudarė 4,4 proc. valstybės skolos (1198,9 mln. litų).

Negražintų paskolų suma išaugo 2111,7 mln. litų ir 2009 m. gruodžio 31 d. sudarė 4277,7 mln. litų (15,8 proc. visos skolos), tuo tarpu išleistų vertybinių popierių nominali vertė per metus padidėjo 7612 mln. litų ir 2009 metų gruodžio 31 d. sudarė 22820,8 mln. litų (84,2 proc.).

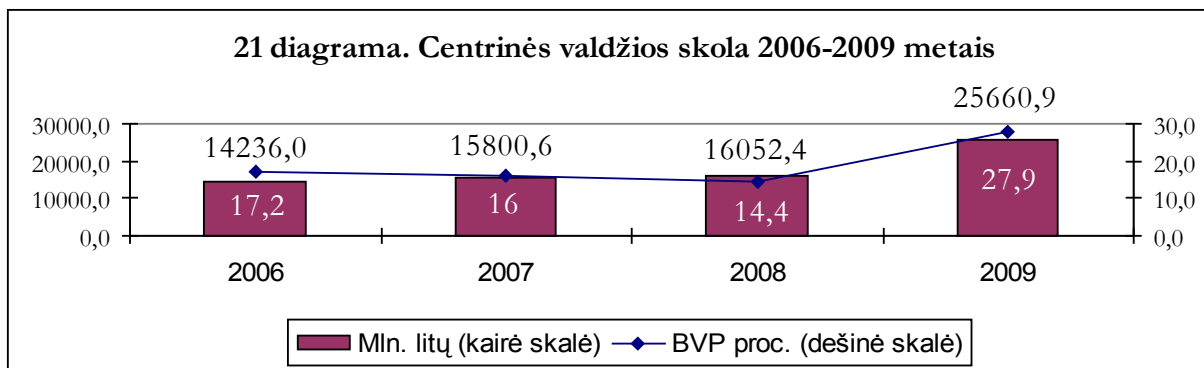
4 lentelė. Valdžios sektoriaus skola pagal priemonės tipą

Rodiklis	2008-12-31		2009-12-31	
	mln. Lt	proc.	mln. Lt	proc.
Valdžios sektoriaus skola	17374,8	100	27104,9	100
Vidaus skola	6213,5	35,8	8061,4	29,7
Ilgalaikiai įsipareigojimai	4840,6	27,9	6862,5	25,3
indėliai	–	–	–	–
vertybiniai popieriai	3677,6	21,2	5561,3	20,5
paskolos	1163,0	6,7	1301,2	4,8
Trumpalaikiai įsipareigojimai	1372,9	7,9	1198,9	4,4
indėliai	–	–	6,4	0,02
vertybiniai popieriai	1029,8	5,9	1141,7	4,2
paskolos	343,1	2,0	50,7	0,2
Užsienio skola	11161,3	64,2	19043,5	70,3
Ilgalaikiai įsipareigojimai	11161,3	64,2	19043,5	70,3
indėliai	–	–	–	–
vertybiniai popieriai	10501,4	60,4	16117,8	59,5
paskolos	659,8	3,8	2925,7	10,8
Trumpalaikiai įsipareigojimai	–	–	–	–
vertybiniai popieriai	–	–	–	–
paskolos	–	–	–	–

Šaltinis: Finansų ministerija

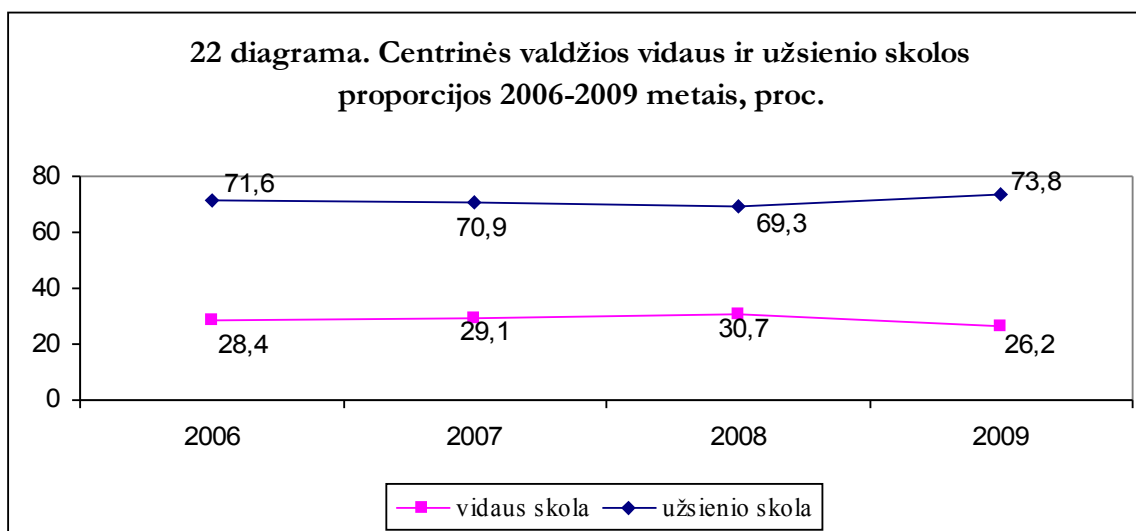
Centrinės valdžios skola

Didžiausią valstybės skolos dalį (94,7 proc.) sudarė centrinės valdžios sektoriaus prisiūmti, bet dar neįvykdyti įsipareigojimai vidaus bei užsienio kreditoriams. Per metus centrinės valdžios sektoriaus skola išaugo 9608,5 mln. litų, arba 59,9 proc. ir 2009 metų pabaigoje buvo 25660,9 mln. litų. Centrinės valdžios skolos santykis su BVP taip pat padidėjo ir 2009 m. gruodžio 31 d. buvo 27,9 proc. (2008 m. gruodžio 31 d. – 14,4 proc.).

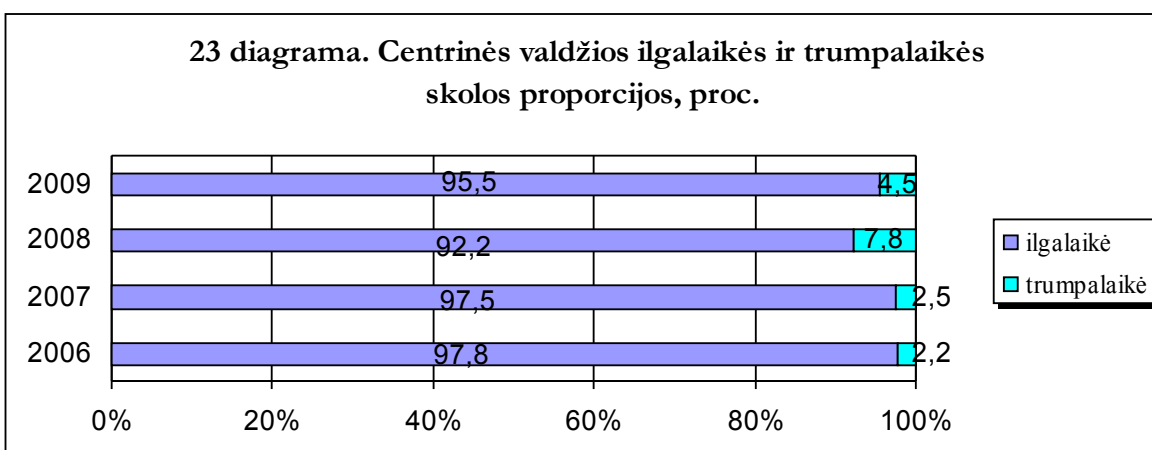

Šaltinis: Finansų ministerija

Centrinės valdžios vidaus skola metams baigiantis buvo 6716,9 mln. litų (per metus padidėjo 1790,4 mln. litų). Centrinės valdžios užsienio skola 2009 metais padidėjo 7818,1 mln. litų ir gruodžio 31 dieną buvo 18944 mln. litų. Kaip matome 22 diagramoje, 2009 metų pabaigoje, palyginti su 2008 metais, užsienio skolos dalis išaugo ir sudarė 73,8 proc.

Šaltinis: Finansų ministerija

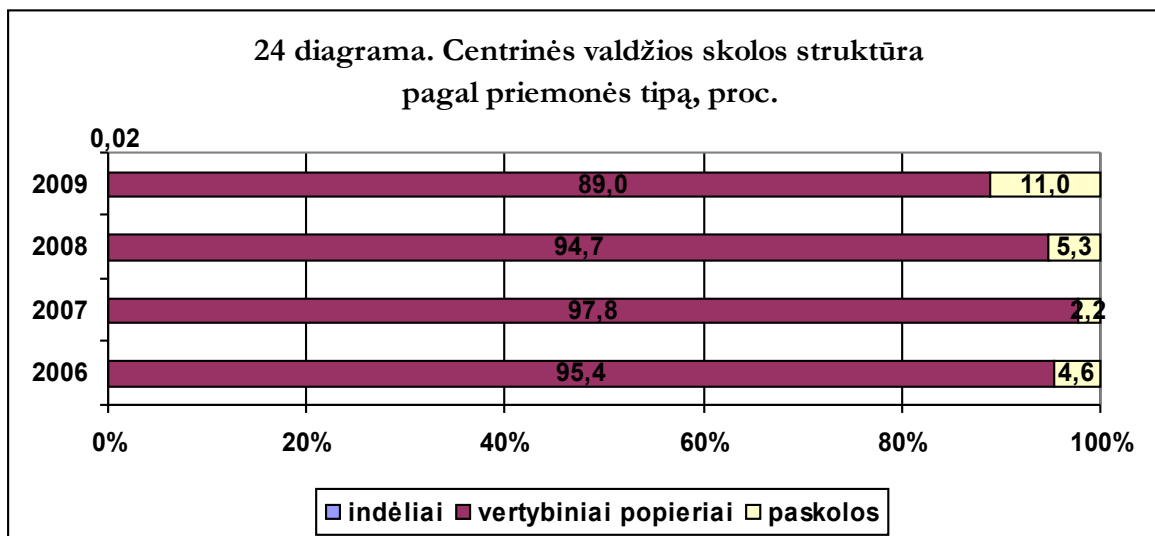

Šaltinis: Finansų ministerija

2009 metais centrinės valdžios ilgalaikė skola padidėjo 9698,8 mln. litų ir metų pabaigoje buvo 24506,2 mln. litų, trumpalaikė skola sumažėjo 90,3 mln. litų ir gruodžio 31 d. buvo 1154,7 mln. litų.

Kaip matome 23 diagramoje, ilgalaikės skolos dalis, palyginti su 2008 metais, padidėjo nuo 92,2 iki 95,5 proc., o trumpalaikės skolos dalis sumažėjo nuo 7,8 iki 4,5 proc.

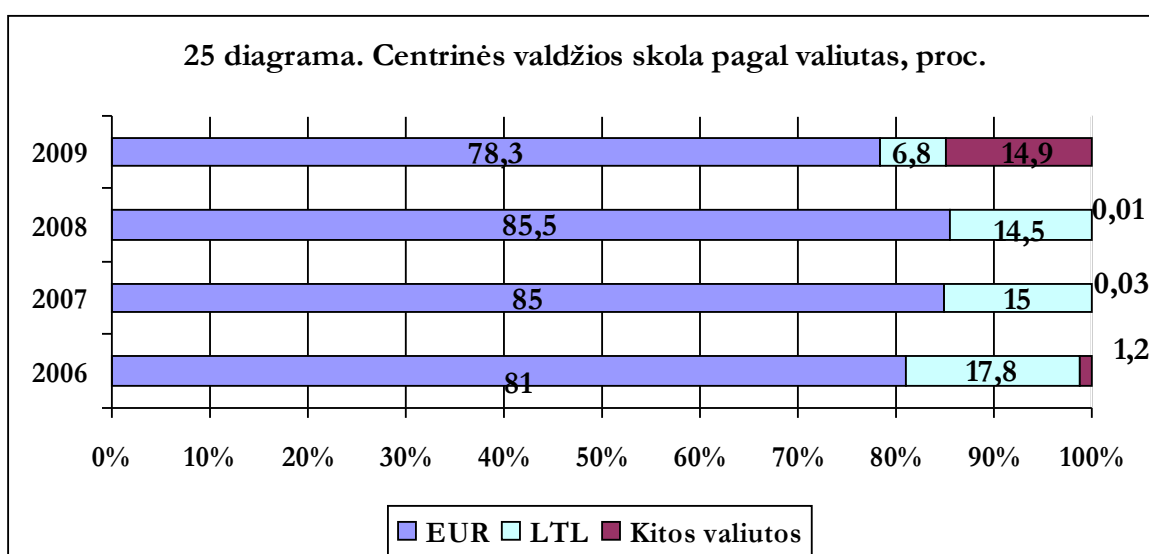
2009 metais centrinės valdžios sektoriaus įsipareigojimai paskolų kategorijoje padidėjo ir metų pabaigoje buvo 2833,6 mln. litų (11 proc.). Vertybiniai popieriai padidėjo 7612 mln. litų ir sudarė 89 proc. centrinės valdžios skolos (24 diagrama), arba 22820,8 mln. litų, taupymo ląškštai sudarė 0,02 proc. (6,4 mln. litų) visos skolos.

Šaltinis: Finansų ministerija

2009 metų pabaigoje valstybės vardu priiimti įsipareigojimai už fiksuotą palūkanų normą sudarė 95,7 proc.

Centrinės valdžios skola eurais sudarė 78,3 proc. (2008 metų gruodžio 31 d. buvo 85,5 proc.), JAV doleriais apie 14,2 proc., litais 6,8 proc. (2008 metų gruodžio 31 d. buvo 14,5 proc.), kitomis valiutomis – 0,7 proc. (25 diagrama). Tačiau, įvertinus išvestines finansines priemones, panaudotas apsidraudimui nuo valiutų kursų kitimo rizikos, 2009 metų pabaigoje centrinės valdžios skoliniai įsipareigojimai buvo 100 procentų denominuoti litais ir eurais.

Šaltinis: Finansų ministerija

Centrinės valdžios vidaus skola

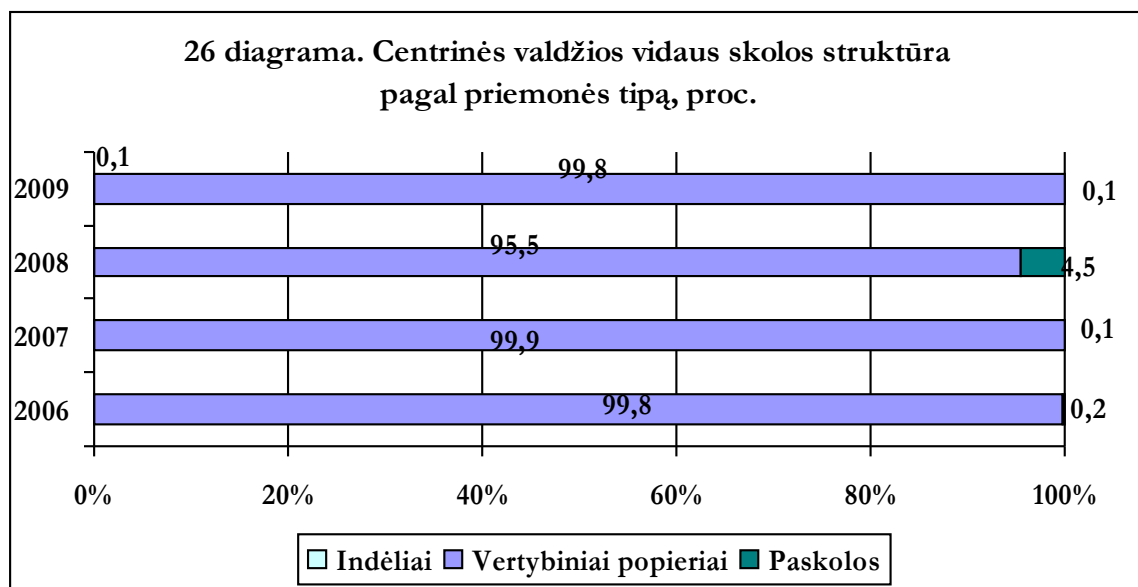
Centrinės valdžios vidaus skola metams baigiantis buvo 6716,9 mln. litų (per metus padidėjo 1790,4 mln. litų), arba 26,2 proc. visos centrinės valdžios skolos. 2009 metų pabaigoje vidaus skolos ilgalaikiai išsipareigojimai sudarė 5562,3 mln. litų, trumpalaikiai išsipareigojimai – 1154,7 mln. litų (5 lentelė).

5 lentelė. Centrinės valdžios vidaus skola pagal priemones

Rodiklis	2008-12-31		2009-12-31	
	mln. Lt	proc.	mln. Lt	proc.
Vidaus skola	4926,6	100	6716,9	100
<i>Ilgalaikė</i>	3681,6	74,7	6716,9	100
Indėliai (taupymo lakštai)	–	–	5562,3	82,8
VVP	3677,6	74,6	5561,3	82,8
Paskolos	4,0	0,1	1,0	0,0
<i>Trumpalaikė</i>	1245,0	25,3	1154,7	17,2
VVP	1029,8	20,9	1141,7	17,0
Paskolos	215,2	4,4	6,5	0,1
Indėliai (taupymo lakštai)	–	–	6,4	0,1

Šaltinis: Finansų ministerija

2009 metais Vyriausybė vidaus rinkoje skolinosi leisdamą trumpalaikius ir ilgalaikius VVP. Per metus Vyriausybė vidaus rinkoje pasiskolino išplatintusi 2195 mln. litų nominalios vertės išdo vekselių ir 25 mln. litų nominalios vertės obligacijų ir 6,4 mln. litų nominalios vertės taupymo lakštų. Per tą patį laikotarpį buvo išpirkta 2699,4 mln. litų nominalios vertės išdo vekselių, 260 mln. litų nominalios vertės obligacijų. Taip pat vidaus rinkoje pasiskolino 138,1 mln. litų ir grąžino 345,3 mln. litų trumpalaikių paskolų. Be to, neviešo platinimo būdu vidaus rinkoje buvo išplatinta 2786 mln. litų ir išpirkta 448,9 mln. litų nominalios vertės vertybinių popierių.

Šaltinis: Finansų ministerija

2009 metų gruodžio 31 d. vidaus rinkoje aukciono būdu išleidžiamų Vyriausybės vertybinių popierių vidutinė svartinė nominali trukmė, palyginti su 2008 metų gruodžio 31 d., pailgėjo nuo 1648 iki 1945 dienos, o vidutinė svartinė likutinė trukmė sutrumpėjo nuo 797 iki 773 dienų. Visa neišpirktų aukciono būdu išplatintų ilgalaikių (pagal likutinę trukmę) VVP nominali

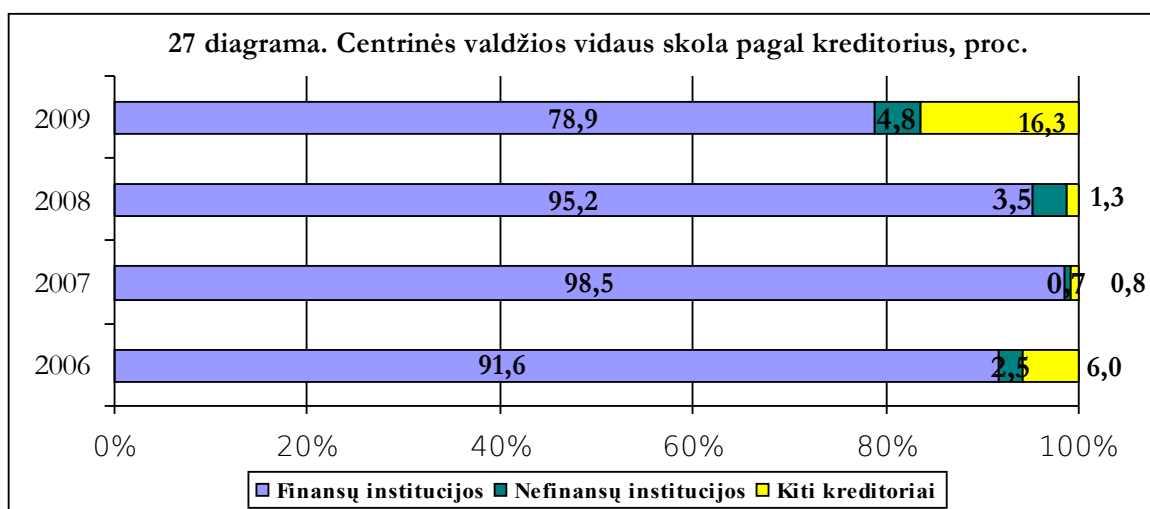
vertė 2009 metų pabaigoje buvo 2,34 karto didesnė nei trumpalaikių. Palyginti su 2008 metų pabaiga, izdo vekselių dalis tarp visų vidaus rinkoje aukciono būdu išplatintų VVP sumažėjo nuo 50,6 proc. iki 29,9 proc.

2009 metais Lietuvos kaip ir kitų Europos Sąjungos šalių narių skolinimosi kaštai didėjo. Lietuvoje per 2009 metus aukciono būdu litais išleistų visų trukmių VVP metinių palūkanų normų svertinis vidurkis, lyginant su 2008 metais, padidėjo nuo 6,23 iki 7,83 proc. Izdo vekselių metinių palūkanų normų svertinis vidurkis, lyginant su 2008 metais, padidėjo nuo 6,28 proc. iki 7,83 proc., o obligacijų padidėjo nuo 5,32 proc. iki 7,63 proc.

Nesumokėtos sukauptos nuo paskutinio mokėjimo iki 2009 metų gruodžio 31 d. palūkanos už valstybės skolinius išpareigojimus sudarė 853,3 mln. litų. Iš jų, 802,1 mln. litų už vertybinius popierius (195,9 mln. litų už VVP, išleistus vidaus rinkoje ir 606,2 mln. litų už VVP, išleistus užsienio rinkose) ir 51,2 mln. litų už užsienio paskolas.

Centrinės valdžios sektorius buvo skolingas vidaus kreditoriams: finansiniam sektoriui – 5296,6 mln. litų, nefinansiniam sektoriui – 322,2 mln. litų, kitiems kreditoriams – 1098,1 mln. litų.

Centrinės valdžios sektoriaus skolą mažino 365 mln. litų nominalios vertės VVP, kuriuos buvo įsigiję centrinės valdžios vienetai. Finansų ministerija metų pabaigoje turėjo įsigijusi 25 mln. litų, VI Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondas – 183,4 mln. litų, Licencijuotų sandėlių kompensavimo fondas – 1,5 mln. litų, Garantinis fondas – 84 mln. litų, VI Turto bankas – 46,6 mln. litų, žemės ūkio paskolų garantinis fondas – 12,5 mln. litų, pasėlių draudimo fondas – 7,7 mln. litų ir Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas – 4,2 mln. litų nominalios vertės VVP. 41,3 proc. centrinės valdžios turimų vertybinių popierių sudarė ilgalaikiai ir 58,7 proc. trumpalaikiai.

Šaltinis: Finansų ministerija

Centrinės valdžios užsienio skola

Centrinės valdžios užsienio skola 2009 metų gruodžio 31 dieną buvo 18944,0 mln. litų (per metus padidėjo 7818,2 mln. litų), arba 73,8 proc. visos centrinės valdžios skolos.

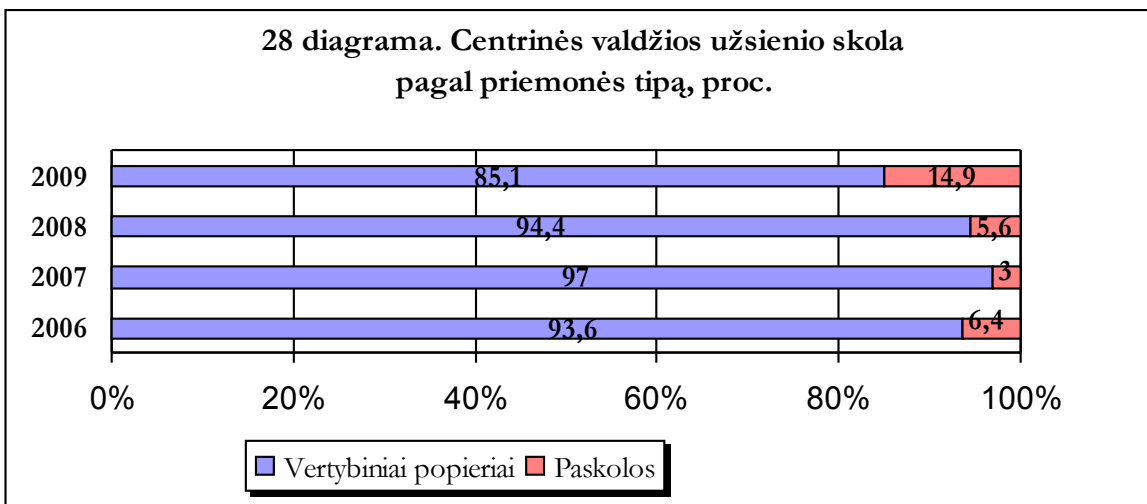
6 lentelė. Centrinės valdžios užsienio skola pagal priemones

Rodiklis	2008-12-31		2009-12-31	
	mln. Lt	proc.	mln. Lt	proc.
Užsienio skola	11125,8	100	18944,0	100
Ilgalaikė	11125,8	100	18944,0	100
VVP	10501,4	94,4	16117,8	85,1
Paskolos	624,4	5,6	2826,2	14,9
Trumpalaikė	–	–	–	–
VVP	–	–	–	–
Paskolos	–	–	–	–

Šaltinis: Finansų ministerija

Per 2009 metus centrinė valdžia užsienyje išplatino 762 mln. eurų ir 1500 mln. JAV dolerių nominalios vertės obligacijų (viso už 6112,5 mln. litų), o išpirko obligacijų už 181,3 mln. litų nominaliąja verte. Dėl JAV dolerio kurso pokyčio skola (ilgalaikių obligacijų nominalioji vertė) padidėjo 126,3 mln. litų (apsidraudimo finansinių priemonių įtaka neįvertinama).

Vyriausybė pasiskolino užsienyje 2548,2 mln. litų, užsienio kreditoriams gražino 346,3 mln. litų paskolų.

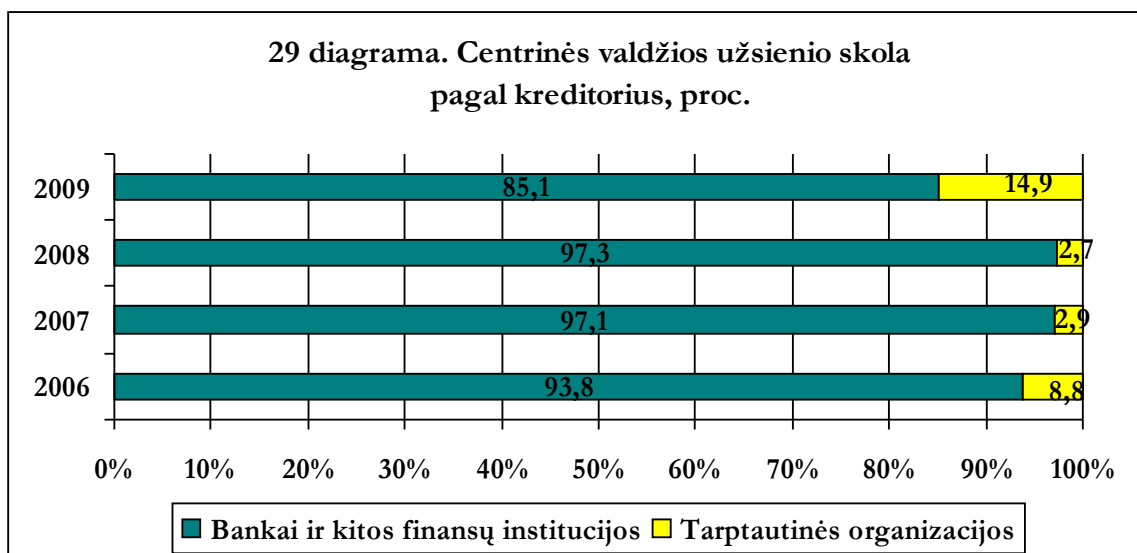

Šaltinis: Finansų ministerija

Ilgalaikių vertybinių popierių dalis užsienio skoloje sumažėjo nuo 94,4 proc. 2008 metais iki 85,1 proc. 2009 metų pabaigoje, o paskolų dalis išaugo nuo 5,6 proc. iki 14,9 proc. (28 diagrama).

2009 metų gruodžio 31 dieną užsienio skolos įsipareigojimai buvo tik ilgalaikiai.

Centrinės valdžios sektorius buvo skolingas užsienio kreditoriams: užsienio komerciniams bankams ir finansų institucijoms – 16117,8 mln. litų (85,1 proc. užsienio skolos), tarptautinėms organizacijoms – 2826,2 mln. litų (14,9 proc. užsienio skolos).

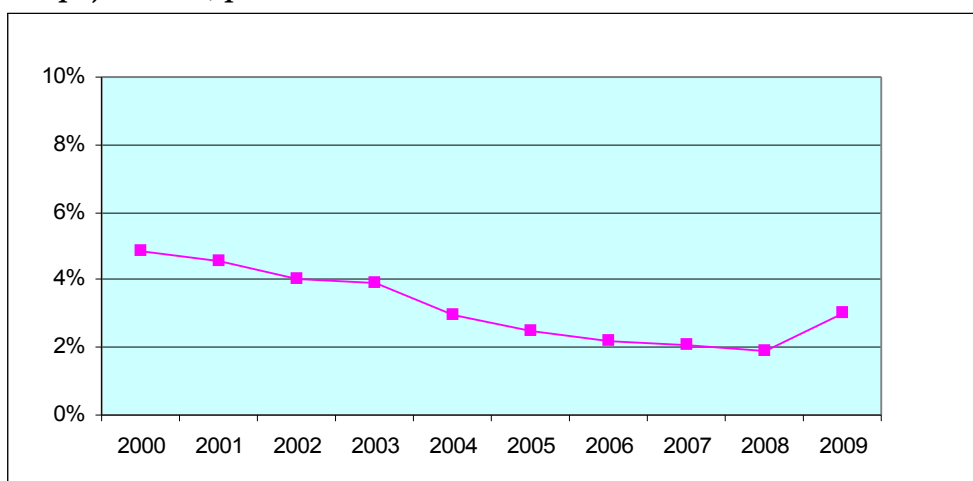
Šaltinis: Finansų ministerija

Skolos valdymo išlaidos

Valstybės skolos valdymo išlaidas sudaro mokamos palūkanos už centrinės valdžios, savivaldybių ir socialinės apsaugos fondų skolą bei kitos su skolinimusi susijusios išlaidos. Sprendimą dėl centrinės valdžios ir socialinės apsaugos fondų skolos valdymo išlaidų dydžio priima Seimas, tvirtindamas atitinkamus įstatymus, o dėl savivaldybių skolos valdymo išlaidų – savivaldybių tarybos.

Vertinant valstybės skolos valdymo išlaidų apimtį, svarbus rodiklis yra sumokėtų palūkanų už valdžios sektoriaus skolą santykis su valdžios sektoriaus pajamomis (29 diagrama). Šis rodiklis nuo 2000 metų (4,87 proc.) nuolat mažėjo ir 2008 metais sudarė 1,89 proc.², o 2009 metais dėl ekonomikos nuosmukio sumažėjus valdžios pajamoms ir padidėjus sumokėtų palūkanų sumai, rodiklio reikšmė išaugo iki 3 proc., tačiau vis dar išliko sąlyginai toleruotino lygio.

30 diagrama. Mokamų palūkanų už valdžios sektoriaus skolą santykis su valdžios sektoriaus pajamomis, proc.

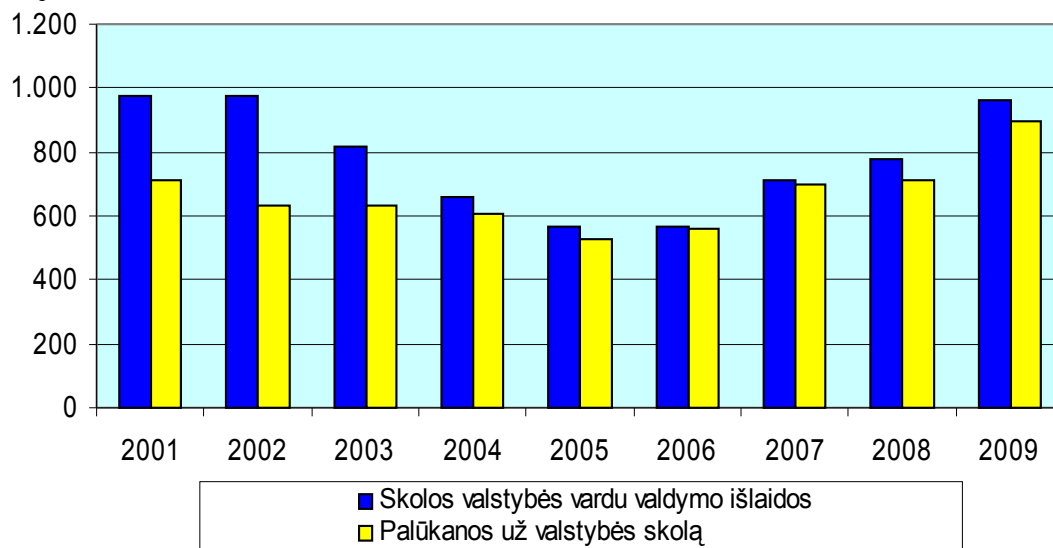
Šaltinis: Finansų ministerija

Didžiąją centrinės valdžios skolos valdymo išlaidų dalį sudaro palūkanos, likusi dalis – su skolinimusi valstybės vardu susiję išlaidos (30 diagrama). Šios išlaidos yra tvirtinamos valstybės biudžete pagal atskirą programą, kurioje yra detalizuojamos į palūkanas už valstybės skolą mokamas rezidentams ir ne rezidentams kreditoriams, komisinius mokesčius ir kitas su skolinimusi susijusias išmokas. Iki 2004 metų į skolos valdymo išlaidas buvo įtraukiamos ir sumos, mokamos kreditoriams už negalinčius savo įsipareigojimų vykdyti skolininkus, gavusius paskolas valstybės vardu ar su valstybės garantija. Nuo 2004 m. minėtos sumos įtraukiamos į valstybės skolą.

2009 metais skolos valstybės vardu valdymo išlaidos sudarė 961 mln. litų, tarp jų palūkanos už valstybės vardu paimtas paskolas ir išplatintus VVP – 896 mln. litų, 2008 metais atitinkamai – 781 mln. litų ir 711 mln. litų. Pastebėtina, kad 2009 metais išlaidos skolos valstybės vardu valdymui (be palūkanų mokėjimų), palyginus su 2008 metais sumažėjo apie 7 proc. (5 mln. Lt). Tuo tarpu išlaidos tik palūkanoms mokėti 2009 metais palyginus su 2008 išaugo apie 15 proc. Ši pokytį nulėmė išaugęs skolinimosi poreikis 2009 metais, taip pat, 2008 metų pabaigoje – 2009 metų pradžioje išaugęs Lietuvos kredito rizikos priedas ir situacija finansų rinkose.

² - Šiuo atveju mokamos palūkanos ir valdžios sektoriaus pajamos yra apskaičiuotos kaupiamuoju principu pagal ESS'95 metodologiją. Kitos šio skyrelio sumos yra apskaičiuotos grynujų pinigų principu.

31 diagrama. Skolos valstybės vardu valdymo išlaidos, ir palūkanos už valstybės skolą, mln. litų³

Šaltinis: Finansų ministerija.

V. SKOLOS LIMITAI IR RIZIKOS VALDYMAS

[I turini](#)

³ - 2006 skolos valdymo išlaidų ir palūkanų duomenys pateikti neįvertinus gautos premijos ir sukauptų palūkanų (244 mln. litų).

Vyriausybės valstybės vardu priimtų skolinių įsipareigojimų ir valstybės piniginių išteklių rizikos valdymas apima valiutų kursų kitimo, palūkanų normų kitimo, kredito, likvidumo (perfinansavimo) ir veiklos rizikos valdymą. Rizikos valdymas yra svarbus įgyvendinant pagrindinį skolos valdymo tikslą – užtikrinti Vyriausybės skolinimosi poreikio finansavimą kuo mažesnėmis sąnaudomis ir priimtina rizika.

Limitai

Vyriausybės grynąjo skolinimosi limitą nustato Seimas, tvirtindamas atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą. Vyriausybės valstybės vardu priimtų skolinių įsipareigojimų (skolos portfelio struktūros ir mokėtinų palūkanų) limitai yra nustatyti Vyriausybės patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategijoje. 2009 metais buvo laikomasi visų teisės aktuose nustatytų limitų.

7 lentelė Vyriausybės skolinimosi limitų vykdymas pagal 2009 m. gruodžio 31 d. būklę

Pavadinimas	2009-12-31		2008-12-31	
	Limitas	Faktinis dydis	Limitas	Faktinis dydis
Vyriausybės grynasis skolinimasis, mln. litų	9560,0	9530,0	1630,0	281,0
Trumpalaikiai valstybės vardu priimti skoliniai įsipareigojimai, t.y. įsipareigojimai, kurių likutinė trukmė nesiekia vienerių metų, nuo visų skolinių įsipareigojimų valstybės vardu, proc.	25,0	13,4	20,0	11,1
Valstybės vardu priimti skoliniai įsipareigojimai už kintamą palūkanų normą nuo visų valstybės vardu priimtų skolinių įsipareigojimų, proc.	15,0	4,3	10,0	3,6
Išlaidos palūkanoms už valstybės vardu paimtas paskolas, išleistas Vyriausybės vertybinius popierius ir kitus valstybės vardu priimtus skolinius įsipareigojimus nuo į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą surinktų mokesčių metinės sumos, proc.	-	6,8	10,0	4,0
Vidutinė svertinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė, metais	>4	5,1	>4	5,2
Finansinė <i>Macaulay</i> trukmė, metais	2,5-5	3,4	3-5,5	4,3
Centrinės valdžios garantuota skola, proc. BVP	7,0	1,4	-	1,2
Garantijų institucijų priimti įsipareigojimai, kuriems suteikta valstybės garantija (įvertinus EIF ⁴ pergarantuotą sumą), mln. litų. Iš jų:	1138,0	701,2	718,0	581,6
– Žemės ūkio paskolų garantijų fondo įsipareigojimai, mln. litų	488,0	428,9	408,0	349,7
– Invegos įsipareigojimai (įvertinus Europos investicijų fondo pergarantuotą sumą), mln. litų	650,0	272,3	310,0	231,9
– Invegos įsipareigojimai iš viso mln. litų	-	331,0	-	308,5

Šaltinis: Finansų ministerija

⁴ - Europos investicijų fondas.

Valiutų kursų kitimo rizika

Skolos valstybės vardu daliai tomis valiutomis, kurių kursas nėra fiksuotas lito ir euro atžvilgiu, daro įtaką valiutų kursų svyravimai, kurie gali sukelti nepageidaujama skolos valdymo išlaidų ir skolos mokėjimų svyravimą. Pagrindiniai rodikliai, nusakantys valiutų kursų kitimo riziką, yra skolos portfelio dalis tomis valiutomis, kurių kursas nėra fiksuotas lito ir euro atžvilgiu, bei tikėtinas valiutų kursų svyravimas per atitinkamą laikotarpį ateityje. Taikant išvestines finansines draudimo priemones 2009 metų pabaigoje 100 proc. valstybės vardu prisiimtų skolinių išsipareigojimų buvo denominuoti litais ir eurais (33 diagrama). 2009 metais skolos dalis kitomis valiutomis (ne eurais ir litais) sumažėjo nuo 3,7 mln. litų iki 0,6 mln. litų ir sudarė mažiau 0,01 proc. skolos valstybės vardu.

2009 metų spalio mėnesį užsienio kapitalo rinkose išleidus JAV doleriais denominuotą Vyriausybės obligacijų emisiją (1,5 mlrd. JAV dolerių), naudojant išvestines finansines draudimo priemones – sudarant valiutų apsikeitimų sandorius, derinamus su palūkanų mokėjimų apsikeitimais (angl. *cross currency swaps*) – skoliniai išsipareigojimai JAV doleriais buvo pilnai ir visam skolos terminui apdrausti nuo valiutų kursų pokyčių rizikos. Minėti valiutų apsikeitimų sandoriai buvo sudaryti su keturiais aukštą kreditingumą turinčiais užsienio (Europos Sąjungos šalyse) ir Lietuvos rinkoje veikiančiais komerciniais bankais. Vidutinė svertinė palūkanų norma, kurią Vyriausybė moka eurais (atitinkamai iš komercinių bankų gaudama investuotojams mokėtinas JAV doleriais denominuotas obligacijų palūkanų sumas), sudaro 6,76 proc. Palyginimui, šios obligacijų emisijos pelningumas išleidimo metu sudarė 6,81 proc. (nustatyta kupono norma – 6,75 proc.). Apdraudžiant JAV doleriais denominuotus skolinius išsipareigojimus nuo valiutų kursų pokyčių rizikos naudojant minėtas išvestines finansines draudimo priemones, Vyriausybės skolinimosi kaštai sumažėjo.

32 diagrama

Šaltinis: Finansų ministerija

33 diagrama

Šaltinis: Finansų ministerija

Palūkanų normų kitimo ir perfinansavimo rizika

Palūkanų normų kitimo rizika yra skolos portfelio rizika, kylanti dėl palūkanų normų svyravimo rinkoje. Palūkanų normų svyravimas lemia skolos už kintamas palūkanų normas portfelio dalies valdymo išlaidų svyravimus. Kadangi kintamos (trumpalaikės) palūkanos yra žemesnės už fiksuotas (ilgalaikes), tai prisiėmus daugiau skolinių įsipareigojimų už kintamą palūkanų normą sumažinamos skolos valdymo išlaidos, bet kartu padidėja jų svyravimo rizika. Vertinant palūkanų normų svyravimo riziką, svarbus rodiklis yra skolos portfelio dalis, kuriai palūkanų norma bus perfiksuojuama per vienus metus. Į šią dalį patenka visi skoliniai įsipareigojimai už kintamas palūkanų normas, taip pat skoliniai įsipareigojimai, kurių likutinė trukmė yra mažesnė arba lygi vieniems metams. 2009 metų pabaigoje šis rodiklis buvo lygus 16,88 proc. valstybės vardu pasiskolintų lėšų, tarp jų – 4,27 proc. skolos už kintamas palūkanų normas ir 13,35 proc. trumpalaikės skolos pagal likutinę trukmę⁵. Pastarasis rodiklis taip pat parodo perfinansavimo riziką. Vidutinė svartinė skolos trukmė pagal likutinę trukmę 2009 metų pabaigoje buvo 5,1 metų.

Kitas rodiklis, nusakantis skolos portfelio, kurį sudaro išleisti Vyriausybės vertybiniai popieriai, jautrumą palūkanų normų svyravimams, yra finansinė *Macaulay* trukmė (angl. *Macaulay duration*). Finansinė trukmė parodo vidutinį svartinį laikotarpį, kuriuo portfelio palūkanų norma yra fiksuota. Darant prielaidą, kad trumpalaikės palūkanų normos yra mažesnės už ilgalaikes, trumpa trukmė dažniausiai lemia mažesnius kaštus. Antra vertus, trumpa trukmė reiškia didesnę palūkanų normų kitimo riziką, nes po neilgo laiko didelei portfelio daliai palūkanų norma yra fiksuojama iš naujo, o tai sukelia riziką. Taigi finansinė *Macaulay* trukmė parodo skolos portfelio rizikos ir kaštų derinį. 2009 metų pabaigoje valstybės skolos portfelio, kurį sudaro išleisti Vyriausybės vertybiniai popieriai⁶, finansinė *Macaulay* trukmė buvo 3,4 metų.

Perfinansavimo ir palūkanų normų kitimo rizikai valdyti Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi strategijoje numatytas trumpalaikės skolos limitas – 25 proc. viso skolos portfelio, ir skolos už kintamas palūkanų normas limitas – 15 proc. viso skolos portfelio.

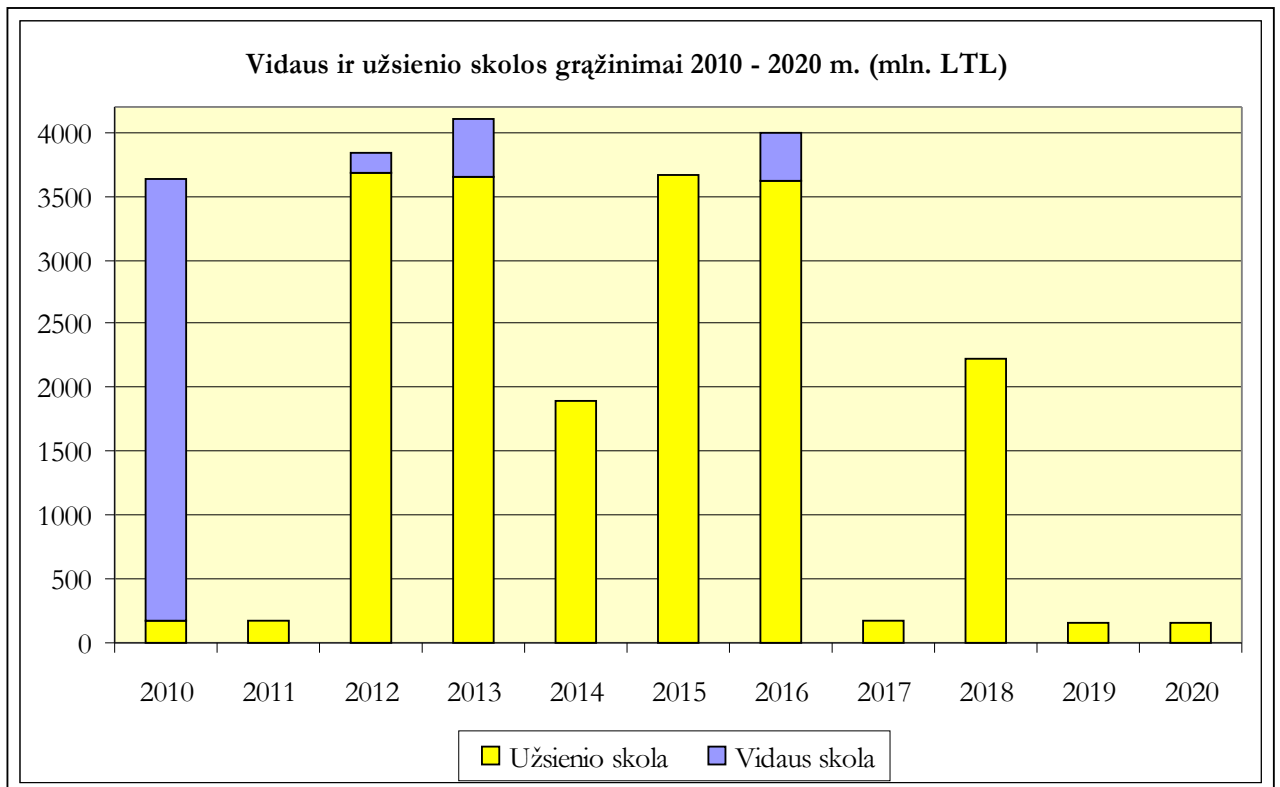
Žvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolos portfelio paskolų ir palūkanų mokėjimo grafiką (diagramos Nr. 34 ir Nr. 35), didžiausi užsienio skolos grąžinimai numatyti 2012 ir 2013 metais (1 mlrd. eurų apimties euroobligacijų išpirkimai). Iki 2012 metų nėra ženklių užsienio skolos grąžinimų, o vidaus skolos grąžinimai yra racionaliai paskirstyti per laikotarpį ir nekelia rizikos. Siekiant sumažinti perfinansavimo riziką 2012 ir 2013 metais, Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategijoje yra numatyta priemonė iš anksto kaupti likvidžius finansinius išteklius Rezerviniame (stabilizavimo) fonde didelės apimties ateities skoloms grąžinti. Šiam tikslui įgyvendinti yra numatomas atitinkamų tesės aktų pakeitimo projektų parengimas.

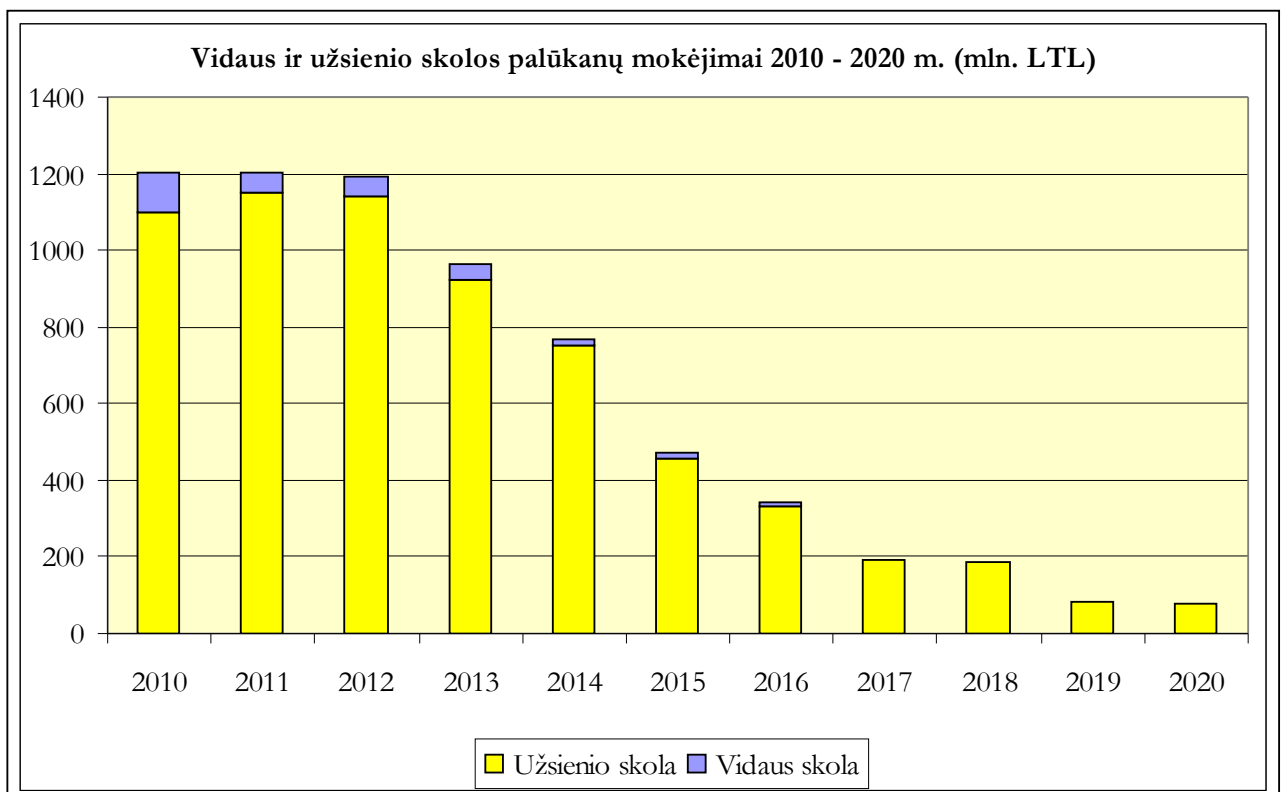
⁵ - Dalis skolos portfelio (0,74 proc.) turi kintamą palūkanų normą ir yra išperkama per vienus metus, todėl šios dalies palūkanų kitimo rizika yra įskaičiuojama tik vieną kartą.

⁶ - Skola valstybės vardu išleidus Vyriausybės vertybinius popierius 2009 metais sudarė 88,9 proc. visų valstybės vardu prisiimtų skolinių įsipareigojimų.

34 diagrama

35 diagrama

Šaltinis: Finansų ministerija

Rinkos rizikos valdymo modeliai

Rinkos rizikai valdyti Finansų ministerijoje iki 2008 metų buvo naudojamas skolos portfelio deterministinis simuliacinio modelis, leidžiantis įvertinti skolos portfelio parametrus esant keliems skirtingiems valiutų kursų, palūkanų normų, skolinimosi poreikio scenarijams. Skolos portfelis formuojamas nustatant, kokiomis priemonėmis, kokiomis valiutomis, už kokias palūkanų normas ir kokiai trukmei bus skolinamasi tiriamuoju laikotarpiu. Portfelio jautrumas išoriniams veiksniams matuojamas naudojant labiausiai tikėtinus, pesimistinius ir optimistinius valiutų kursų, palūkanų normų, rizikos priedų, skolinimosi poreikio kitimo scenarijus.

2008 metais įdiegtas stochastinis simuliacinio modelis, pagrįstas rizikuojamųjų kaštų metodu (angl. *Cost at Risk*) ir leidžiantis ne tik įvertinti vidutinės valstybės skolos valdymo sąnaudas, bet ir su jomis susijusią riziką, t. y. didžiausią galimą nuokrypį nuo vidutinių skolos valstybės vardu valdymo sąnaudų su tam tikra tikimybe.

SAVOKOS

[I turinį](#)

Centrinės valdžios sektorius – valstybės biudžetinės įstaigos, nebiudžetiniai fondai, valstybės įmonės, kurios yra ne rinkos gamintojos, viešosios įstaigos, kurios yra ne rinkos gamintojos ir kurias kontroliuoja ir daugiausia finansuoja centrinė valdžia.

Deterministinis simuliacinio modelis – modelis, leidžiantis palyginti keletą skolinimosi strategijų ir įvertinti skolos portfelio parametrus esant keliems skirtingiems valiutų kursų, palūkanų normų ir skolinimosi poreikio scenarijams.

Emitentas – juridinis asmuo, leidžiantis ar išleidęs savo vertybinius popierius.

Finansinė Macaulay trukmė – visų valstybės vardu priimtų skolinių išsipareigojimų, išleidus Vyriausybės vertybinius popierius, piniginių srautų trukmių svertinis vidurkis, kuris taip pat parodo vidutinį laikotarpį, kuriuo mokėjimai už skolos portfelį nepriklauso nuo palūkanų normų lygio pasikeitimų.

Finansų sektorius – įmonės ir bendrovės, daugiausia užsiimančios finansiniu tarpininkavimu ir (arba) pagalbine finansine veikla (centrinis bankas, komerciniai bankai, kredito unijos, kiti finansiniai tarpininkai, finansinės pagalbinės įmonės ir bendrovės, draudimo įmonės ir bendrovės, pensijų fondai).

Išvestinė finansinė priemonė – finansinė priemonė (būsimasis sandoris, išankstinis sandoris ar kitas), kurios vertė arba kaina susijusi su prekių, kuriomis ši priemonė remiasi, verte arba kaina, taip pat finansinė priemonė (būsimasis sandoris, išankstinis sandoris ar kitas), kurios vertė arba kaina susijusi su vertybinių popierių kaina, valiutos kursu, palūkanų norma, biržos indeksu, kreditingumo vertinimu ar kitu dydžiu.

Likvidumas – investicijoms būdinga savybė, suteikianti investuotojui galimybę su minimalia vertės praradimo rizika kada panorėjus parduoti savo investicijas rinkos arba jai artima kaina.

Nefinansų sektorius – įmonės ir bendrovės, kurių pagrindinė veikla yra prekių gamyba ir nefinansinių paslaugų teikimas rinkai siekiant gauti pelno (valstybinės nefinansinės korporacijos, nacionalinės privačios, užsienio kontroliuojamos nefinansinės korporacijos).

Rezidentas – juridinis arba fizinis asmuo, kuris turi ekonominių interesų Lietuvoje, verčiasi ūkine ar kuria kita įstatymų nedraudžiama ekonomine veikla ir nuolat arba laikinai, bet ilgiau nei vienerius metus, veikia ar gyvena Lietuvoje.

Rinkos gamintojas – gamintojas, parduodantis didžiąją dalį savo produkcijos ekonomiškai reikšmingomis kainomis.

Ne rinkos gamintojas – gamintojas, kuris didžiąją dalį savo produkcijos teikia nemokamai arba ekonomiškai nereikšmingomis kainomis. Kainos laikomos ekonomiškai reikšmingomis, kai subjekto pajamos už parduotą produkciją (prekes ir paslaugas) viršija 50 proc. šios produkcijos gamybos sąnaudų.

Skolos portfelis – Vyriausybei atstovaujančios Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Vyriausybės nustatyta tvarka pasiskolintos lėšos, gautos išplatinus VVP, pasirašius paskolų sutartis ir kitus įsipareigojamuosius skolos dokumentus.

Socialinės apsaugos fondų sektorius – „Sodra“, Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetas ir Užimtumo fondas.

Stochastinis simuliacinio modelis – modelis, kai pagal matematinius metodus imituojama skolos valdymo vidutinių sąnaudų ir jų nuokrypio nuo vidurkio tikimybė skirtingų skolinimosi strategijų atvejais.

Valdžios sektorius – centrinės valdžios, vietos valdžios ir socialinės apsaugos fondų subsektoriai.

Valstybės skola – prie valdžios sektoriaus priskiriamų subjektų, turinčių teisę skolintis, priimtų, bet dar neįvykdytų įsipareigojimų gražinti kreditoriams lėšas, pasiskolintas išplatinus Vyriausybės vertybinius popierius, pasirašius paskolų sutartis, lizingo (finansinės nuomos) sutartis ir kitus įsipareigojamuosius skolos dokumentus, konsoliduota suma.

Vietos valdžios sektorius – savivaldybių biudžetines įstaigas, savivaldybės įmonės, kurios yra ne rinkos gamintojos, viešosios įstaigos, kurios yra ne rinkos gamintojos ir kurias kontroliuoja ir daugiausia finansuoja vietos valdžia.

VALSTYBĖS SKOLOS TEISINĖ BAZĖ

[I turini](#)

Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymas (Žin., 1996, Nr. 86-2045; 2005, Nr. 83-3041) reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimąsi valstybės vardu, valstybės garantijų teikimą, santykius, susijusius su valstybės reikalavimo teise į skolininkus ir skolininkus, už kurių išsipareigojimų įvykdymą garantuoja valstybė.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių išleidimo ir apyvartos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 3 d. nutarimu Nr. 1329 (Žin., 1997, Nr. 112-2838; 2004, Nr. 22-663), reglamentuoja vidaus rinkoje litais išleidžiamų Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių pardavimo, atsiskaitymų, apskaitos, apyvartos ir išpirkimo organizavimą, taip pat vertybinių popierių viešosios apyvartos tarpininkų teises ir pareigas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi ir skolos valdymo strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1200 (Žin., 2009, Nr. 118-5077), įvardija pagrindinius Vyriausybės skolinimosi politikos tikslus, uždavinius ir priemones valdant Vyriausybės valstybės vardu priimtus skolinius išsipareigojimus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių išleidimo užsienio rinkose, paskolų valstybės vardu ėmimo ir kitų išsipareigojamųjų skolos dokumentų pasirašymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr. 1377 (Žin., 2001, Nr. 98-3491; 2006, Nr. 29-982), reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimąsi valstybės vardu – Vyriausybės vertybinių popierių išleidimą užsienio rinkose, paskolų valstybės vardu ėmimą vidaus, užsienio rinkose ir iš tarptautinių finansų institucijų, kitų išsipareigojamųjų skolos bei kitų su Vyriausybės skolinimusi valstybės vardu vidaus ir užsienio rinkose susijusių dokumentų (išskyrus dokumentus, susijusius su Vyriausybės vertybinių popierių platinimu vidaus rinkoje) pasirašymą.

Paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų bei valstybės garantijų teikimo ir suteiktų paskolų gražinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 4 d. nutarimu Nr. 667 (Žin., 2001, Nr. 49-1713; 2005, Nr. 105-3882), reglamentuoja paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir valstybės garantijų kreditoriams dėl jų teikiamų paskolų teikimo, suteiktų perskolinamų paskolų ir valstybės garantijų administravimo, paskolų, dėl kurių kreditoriams suteikta valstybės garantija, priežiūros ir suteiktų perskolinamų paskolų gražinimo procedūras. Perskolinamos paskolos teikiamos įtrauktiems į Valstybės investicijų programą investicijų projektams finansuoti, valstybės socialinės apsaugos fondų skoliniamis išsipareigojimams dengti ir šių fondų pinigų srautams subalansuoti ir valstybės nekilnojamajam turtui, įtrauktam į atnaujinamo valstybės nekilnojamojo turto sąrašą, atnaujinti. Valstybės garantijos kreditoriams teikiamos tik dėl paskolų, kurios naudojamos įtrauktiems į valstybės investicijų programą investicijų projektams finansuoti.